

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо зарубіжного досвіду правового регулювання відповідальності за
керування транспортними засобами у стані сп'яніння*

Анотація. В аналітичній записці розглянуто підстави притягнення водіїв до відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в окремих державах Європи.

Проаналізовано форми законодавчого закріплення юридичної відповідальності; види заходів впливу на правопорушників та окремі процесуальні аспекти розгляду справ про відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння.

Узагальнено досвід правового регулювання відповідальності водіїв за керування транспортними засобами у стані сп'яніння у законодавстві Великої Британії, Італії, Латвії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Франції.

I. Вступна частина.

Ключовим елементом розвитку суспільства, спрямованим на зменшення кількості постраждалих і травмованих унаслідок дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП), є безпека дорожнього руху. Резолюцією ООН від 31 серпня 2020 року «Підвищення безпеки дорожнього руху в усьому світі» наступне десятиліття дій із забезпечення безпеки дорожнього руху (2021–2030 роки) оголошено «періодом досягнення амбітної цілі – скорочення смертності і травматизму від ДТП на 50 %»¹.

Міжнародні стандарти безпеки дорожнього руху задекларовано Конвенцією ООН про дорожній рух (чинна з 21 травня 1977 року)², норми якої встановлюють обов'язок водія контролювати свій транспортний засіб таким чином, щоб завжди бути в змозі належним чином ним керувати, зокрема, бути в належному фізичному та психологічному стані, що дозволяє керувати транспортними засобами.

Як відомо, речовини, які викликають стан сп'яніння (алкоголь, наркотики, психотропні препарати тощо), знижують здатність водія безпечно керувати транспортним засобом, порушуючи його функціональні можливості щодо координації рухів, рівноваги, орієнтації у просторі, уваги та пам'яті, кмітливості, логічного мислення, слуху тощо. Керування транспортними засобами у стані сп'яніння залишається однією з основних причин смертей на дорогах країн Європейського Союзу (далі – ЄС) (близько 25 % від загальної кількості ДТП)³.

¹ Resolution adopted by the General Assembly on 31 August 2020. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n20/226/30/pdf/n2022630>.

² Конвенція про дорожній рух (Відень, 8 листопада 1968 року), ратифіковано із застереженням і заявами Указом Президії ВР УРСР № 2614-VIII від 25.04.74 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_041

³ European Commission (2023). Road safety thematic report – Alcohol and drugs. European Road Safety Observatory. Brussels, European Commission, Directorate General for Transport. URL: https://road-safety.transport.ec.europa.eu/document/download/bd2408b2-64ce-44a8-a4ca-d7820c7c91ba_en?filename=ERSO-TR-

Національним законодавством кожної з держав-членів ЄС встановлюються конкретні правила дорожнього руху, у тому числі в частині вимог щодо здатності водія керувати транспортними засобами, адже попри існуючі міжнародні стандарти максимально допустимого рівня вмісту алкоголю в крові, який не повинен перевищувати 0,50 г чистого алкоголю на літр крові або 0,25 мг на літр повітря, що видихається, кожна держава може самостійно визначати ці показники. Загалом у Європі максимальний рівень алкоголю в крові, дозволений для водіння, коливається в межах від 0 до 0,80 грам на літр крові. Окремі країни забороняють водіння при рівні алкоголю в крові, який вище або дорівнює 0,50 г/л крові (Італія, Німеччина, Литва, Франція). У Польщі, Естонії та Швеції заборонено керування автомобілем при вмісті алкоголю 0,20 г/л крові і вище; в Англії та на Мальті норма становить 0,80 г/л крові. Абсолютну нетерпимість до вживання водіями алкоголю практикують Люксембург, Чехія, Угорщина, Словаччина та Румунія.

Із метою уніфікації вимог щодо допустимого рівня вмісту алкоголю в крові, а також запровадження єдиних засад притягнення до відповідальності за керування транспортним засобом у стані сп'яніння в березні 2023 року Європарламент підтримав пропозицію щодо розширення переліку порушень правил дорожнього руху, які можуть спричинити транскордонне розслідування, включивши до нього, серед інших правопорушень, керування транспортним засобом у нетверезому стані, вчинення якого слугуватиме підставою позбавлення водійських прав у будь-якій країні ЄС⁴.

У контексті євроінтеграційних прагнень України переосмислення потребують питання реалізації принципу невідворотності відповідальності порушників правил дорожнього руху, зокрема в частині застосування заходів примусу до водіїв, які керують транспортними засобами у стані сп'яніння, що і зумовлює необхідність узагальнення європейського досвіду правового регулювання відповідальності за такі правопорушення.

II. Основна частина

Велика Британія (Сполучене Королівство). В Англії, Уельсі та Північній Ірландії дозволена норма алкоголю в крові для керування транспортним засобом становить 0,8 проміле або 0,35 проміле у видихуваному повітрі чи 0,107 проміле в сечі. У Шотландії обмеження становить 0,5 проміле в крові або 0,22 проміле у видихуваному повітрі чи 0,67 проміле в сечі⁵.

Законом про дорожній рух 1988 року (далі – Закон)⁶ передбачено такі види правопорушення щодо керування транспортним засобом у стані сп'яніння: 1) керування або спроба керування транспортним засобом, чи відповідальність за

[alcohol drugs 2023](#).

⁴ European Parliament wants to end impunity of reckless driving. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240202IPR17309>

⁵ The drink drive limit. URL: <https://www.gov.uk/drink-drive-limit>

⁶ Road Traffic Act 1988. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/52/contents>

транспортний засіб у стані алкогольного / наркотичного сп'яніння (проступок); 2) керування або спроба керування транспортним засобом, або відповідальність за транспортний засіб із концентрацією алкоголю чи наркотиків, що перевищує встановлену норму (злочин). Відповідно до статті 4 Закону особа, яка керує або вчиняє спробу керування транспортним засобом чи відповідальна за транспортний засіб на дорозі або в іншому громадському місці та не здатна керувати транспортним засобом через стан алкогольного чи наркотичного сп'яніння, є винною у вчиненні правопорушення. Статтею 5 Закону встановлено, що особа, яка керує або вчиняє спробу керування транспортним засобом, або відповідальна за транспортний засіб на дорозі чи в іншому громадському місці після вживання кількості алкоголю, що перевищує встановлену норму, є винною у вчиненні злочину.

Попри відсутність законодавчого визначення поняття «відповідальності за транспортний засіб»⁷, водій розглядається як суб'єкт відповідальності не лише у випадках керування, але й контролю за використанням транспортного засобу. Ця ситуація є суб'єктивною і відкритою для інтерпретації, оскільки на таке визначення мають вплив конкретні обставини кожної справи. Так, до ключових факторів встановлення «відповідальності за транспортний засіб» відносяться такі: 1) чи перебувала особа в транспортному засобі; 2) місцезнаходження ключів від транспортного засобу; 3) що особа робила у відповідний момент; 4) чи мала особа намір керувати транспортним засобом⁸.

Справи про керування у стані сп'яніння розглядаються в суді магістратів. Суд призначає покарання, що відповідає керівним принципам винесення вироку. За певних обставин вирок може виходити за рамки цих принципів, проте відправною точкою для судів завжди є тяжкість вчиненого діяння. Під час винесення рішення суд приймає до уваги обтяжуючі та пом'якшуючі обставини, які збільшують або зменшують покарання. Зі сторони обвинувачення в судовому процесі бере участь прокурор⁹.

За керування або вчинення спроби керування транспортним засобом у стані сп'яніння передбачено покарання у вигляді штрафу в розмірі від 125 % до 175 % тижневого доходу і позбавлення водійських прав від 12 до 22 місяців. За наявності обтяжуючих обставин покарання може бути збільшено у вигляді: 1) громадських робіт; 2) позбавлення водійських прав строком від 23 до 28 місяців або від 29 до 36 місяців; 3) штрафу в необмеженому розмірі; 4) позбавлення волі на строк до шести місяців¹⁰.

⁷ WHAT DOES IT MEAN TO BE 'IN CHARGE' OF A MOTOR VEHICLE? URL: <https://www.counsel.direct/news/meaning-in-charge-motor-vehicle>

⁸ DRUNK IN CHARGE OF A VEHICLE. URL: <https://www.jmw.co.uk/services-for-you/motoring-law/drink-driving/drunken-in-charge>

⁹ Charged with drink driving? What happens next? URL: <https://haskellsolicitors.com/charged-with-drink-driving-what-happens-next/>

¹⁰ Drug Driving and Driving Whilst Unfit Information. URL: <https://www.duncanlewis.co.uk/Drug-Driving-and-Driving-Whilst-Unfit-Information.html>; Unfit through drink or drugs (drive/ attempt to drive) (Revised 2017). URL:

Відповідальність за транспортний засіб у стані сп'яніння передбачає покарання у вигляді зняття 10 балів із водійського посвідчення і штрафу в розмірі від 75 % до 125 % тижневого доходу, або 3 місяців позбавлення волі і штрафу в розмірі 2500 фунтів стерлінгів. Зняття 10 балів із водійського посвідчення застосовується в разі, якщо суд не вирішив питання щодо позбавлення особи водійських прав¹¹.

Для діянь, передбачених статтею 5 Закону, встановлені такі керівні принципи винесення вироку, наведені в *Таблицях 1, 2*¹².

Табл. 1

Керівні принципи винесення вироку за керування або спробу керування транспортним засобом у стані сп'яніння (Англія, Уельс)

Рівень вмісту алкоголю, проміле			Позбавлення водійських прав		Штрафи, % тижневого доходу	Додаткові покарання
у крові	у видихуваному повітрі	у сечі	перше порушення	друге порушення	-	-
0,81-0,137	0,36-0,59	0,108-0,183	від 12 до 16 місяців	від 36-40 місяців	від 75% до 175%	-
0,138-0,206	0,60-0,89	0,184-0,274	від 17 до 22 місяців	від 36-46 місяців	від 125% до 175%	-
0,207-0,275	0,90-0,119	0,275-0,366	від 23 до 28 місяців	від 36-52 місяців	-	громадські роботи
0,276-0,345 і вище	0,120-0,150 і вище	0,367-0,459 і вище	від 29 до 36 місяців	від 36-60 місяців	-	громадські роботи чи позбавлення волі на строк від 12 до 26 тижнів

<https://www.sentencingcouncil.org.uk/offences/magistrates-court/item/unfit-through-drink-or-drugs-drive-attempt-to-drive-revised-2017/>

¹¹ IN CHARGE WHILE UNFIT THROUGH DRINK OR DRUGS. URL: https://www.drinkdriving.org/drink_driving_laws_inchargewhileunfit.php

¹² Drink Driving Ban. URL: <https://www.drivingban.co.uk/drivingban/drinkdrivingban.htm>

Excess Alcohol (drive/attempt to drive) (Revised 2017). URL: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/offences/magistrates-court/item/excess-alcohol-driveattempt-to-drive-revised-2017/>; Excess Alcohol (in charge) (Revised 2017). URL: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/offences/magistrates-court/item/excess-alcohol-in-charge-revised-2017/>

Керівні принципи винесення вироку щодо відповідальності за транспортний засіб у стані сп'яніння (Англія, Уельс)

Рівень вмісту алкоголю, проміле			Зняття балів із водійського посвідчення / позбавлення водійських прав			Штрафи, % тижневого доходу	Додаткові покарання
у крові	у видихуваному повітрі	у сечі	перше порушення		друге порушення	-	-
-	-	-	бали	позбавлення водійських прав	позбавлення водійських прав	-	-
0,81-0,137	0,36-0,59	0,108-0,183	10	-	від 36 до 40 місяців	від 25% до 125%	-
0,138-0,206	0,60-0,89	0,184-0,274	10	до 6 місяців	від 36 до 46 місяців	від 75% до 175%	-
0,207-0,275	0,90-0,119	0,275-0,366	10	до 6 місяців	від 36 до 52 місяців	від 125% до 175%	громадські роботи
0,276-0,345 і вище	0,120-0,150 і вище	0,367-0,459 і вище	-	від 6 до 12 місяців	від 36 до 60 місяців	-	громадські роботи або позбавлення волі на строк від 12 до 26 тижнів

За керування у стані сп'яніння в Шотландії до особи можуть бути застосовані такі покарання: 1) позбавлення водійських прав мінімальним строком на дванадцять місяців; 2) позбавлення волі на строк до шести місяців та/або штраф у розмірі 5000 фунтів стерлінгів; 3) збереження запису про штрафні бали протягом одинадцяти років; 4) конфіскація транспортного засобу¹³. У Шотландії станом на сьогодні немає керівних принципів для визначення судами покарання за керування транспортним засобом у стані сп'яніння. Проте, у 2023 році Високий суд Шотландії ухвалив¹⁴ керівні принципи винесення вироку в кримінальних справах, пов'язаних зі спричиненням смерті внаслідок керування транспортним засобом, які набули чинності 16 січня 2024 року, де передбачено

¹³ Drink-drive limit in Scotland. URL: <https://www.mygov.scot/drink-drive-limit-scotland>

¹⁴ Death by driving sentencing guideline approved by the High Court. URL: <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/news-and-media/news/death-by-driving-sentencing-guideline-approved-by-the-high-court>

положення щодо спричинення смерті внаслідок керування транспортним засобом у стані сп'яніння¹⁵. Відповідні принципи наведено у *Таблиці 3*.

Табл. 3

Керівні принципи винесення вироку у кримінальних справах, пов'язаних зі спричиненням смерті внаслідок керування транспортним засобом у стані сп'яніння (Шотландія)

Рівень вмісту алкоголю у видихуваному повітрі, проміле	Стандарт керування транспортним засобом		
	Рівень А: недбале або неухажне керування транспортним засобом, що наближене до небезпечного	Рівень В: недбале або неухажне керування транспортним засобом, яке не підпадає під рівні А або С	Рівень С: недбале або неухажне керування транспортним засобом
0,23-0,44	від 2 до 5 років позбавлення волі	від 1 до 3 років позбавлення волі	громадські роботи від 101 до 300 годин або позбавлення волі на строк до 18 місяців
0,45-0,7	від 4 до 7 років позбавлення волі	від 2 до 5 років позбавлення волі	від 1 до 3 років позбавлення волі
0,71 і вище	від 7 до 12 років позбавлення волі	від 4 до 7 років позбавлення волі	від 2 до 5 років позбавлення волі

Згідно зі статтею 2А Закону про дорожній рух небезпечне керування транспортним засобом полягає в такому керуванні, що є значно нижчим від очікуваного стандарту і здійснюється в очевидно небезпечний спосіб.

У Північній Ірландії передбачені такі керівні принципи, що використовують суди при ухваленні вироків за керування транспортним засобом у стані сп'яніння, як наведено в *Таблицях 4, 5*¹⁶.

¹⁵ Statutory offences of causing death by driving. URL: <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/media/ytuhsy0m/statutory-offences-of-causing-death-by-driving-sentencing-guideline.pdf>; Community Payback Order: practice guidance. URL: <https://www.gov.scot/publications/community-payback-order-practice-guidance-2/pages/22/>

¹⁶ DRIVING WITH EXCESS ALCOHOL. URL: <https://www.judiciaryni.uk/files/judiciaryni/media-files/Driving%20with%20Excess%20Alcohol.pdf>; IN CHARGE OF VEHICLE WITH EXCESS ALCOHOL. URL: <https://www.judiciaryni.uk/files/judiciaryni/media-files/In%20Charge%20of%20Vehicle%20with%20Excess%20Alcohol.pdf>

Табл. 4

Керівні принципи винесення вироку за керування або спробу керування транспортним засобом у стані сп'яніння (Північна Ірландія)

Рівень вмісту алкоголю, проміле			Покарання
у крові	у видихуваному повітрі	у сечі	
0,81-0,160	0,36-0,70	0,108-0,214	штраф від 150 до 1500 фунтів стерлінгів і позбавлення водійських прав на строк від 12 до 24 місяців
0,160 і вище	0,71 і вище	0,215 і вище	штраф від 200 до 2000 фунтів стерлінгів і позбавлення водійських прав на строк від 18 до 36 місяців

Табл. 5

Керівні принципи винесення вироку щодо відповідальності за транспортний засіб у стані сп'яніння (Північна Ірландія)

Рівень вмісту алкоголю, проміле			Покарання
у крові	у видихуваному повітрі	у сечі	
0,81-0,160	0,36-0,70	0,108-0,214	штраф від 150 до 1500 фунтів стерлінгів і зняття 10 балів з водійського посвідчення; позбавлення водійських прав на строк до 24 місяців.
0,161 і вище	0,71 і вище	0,215 і вище	штраф від 200 до 2000 фунтів стерлінгів і зняття 10 балів з водійського посвідчення; позбавлення водійських прав на строк до 36 місяців.

Максимальне покарання за наведені вище діяння в Північній Ірландії передбачає позбавлення волі на строк до шести місяців та/або штраф у розмірі до 5000 фунтів стерлінгів. У разі керування чи спроби керування транспортним засобом у стані сп'яніння також може застосовуватися зняття від 3 до 11 балів із водійського посвідчення¹⁷.

Таким чином, у Великій Британії за керування транспортними засобами у стані сп'яніння передбачено адміністративну і кримінальну відповідальність, яка розмежовується залежно від вмісту виявленого алкоголю чи наркотиків у крові особи, а також наслідків вчиненого діяння. Максимальне покарання за спричинення смерті внаслідок керування транспортним засобом у стані сп'яніння передбачає 14 років позбавлення волі (якщо злочин було вчинено до 27 червня 2022 року включно) та довічне позбавлення волі (у випадку, якщо злочин вчинено після 27 червня 2022 року)¹⁸.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Driving under the influence of alcohol or drugs. URL: <https://www.met.police.uk/advice/advice-and-information/rs/road-safety/alcohol-drug-driving/>

Строк притягнення до відповідальності за керування у стані сп'яніння становить шість місяців із моменту вчинення діяння. Статтею 127 Закону про магістратські суди 1980 року¹⁹ передбачено загальне правило, за яким магістрати не розглядають справи, в яких особі було пред'явлено обвинувачення більш ніж через шість місяців після вчинення правопорушення.

Італія. Відповідно до статті 186 Кодексу дорожнього руху (Nuovo Codice della Strada)²⁰ керування транспортним засобом у стані сп'яніння внаслідок вживання алкогольних напоїв, наркотичних засобів та психотропних речовин забороняється, тобто є протиправним діянням, за яке передбачено адміністративну і кримінальну відповідальність.

Якщо водій із показником від 0,5 до 0,8 проміле алкоголю в крові керує транспортним засобом, він вчиняє адміністративне правопорушення. При показнику від 0,8 до 1,5 проміле алкоголю в крові дії водія кваліфікуються як кримінальний проступок, якщо показник більше 1,5 проміле – як злочин.

Керування транспортним засобом у стані сп'яніння карається: а) штрафом у розмірі від 543 до 2170 євро, якщо було встановлено значення, що відповідає рівню алкоголю в крові вище 0,5 і не вище 0,8 проміле. Також накладається додаткове стягнення у вигляді позбавлення водійських прав на строк від трьох до шести місяців; б) штрафом у розмірі від 800 до 3200 євро та позбавленням волі на строк до шести місяців, якщо значення, що відповідає рівню алкоголю в крові, перевищує 0,8 і не перевищує 1,5 проміле. Одночасно накладається додаткове стягнення у вигляді позбавлення водійських прав на строк від шести місяців до одного року; в) штрафом у розмірі від 1500 до 6000 євро та позбавленням волі на строк від шести місяців до одного року, якщо значення, що відповідає рівню алкоголю в крові, перевищує 1,5 проміле. Застосовується додаткове стягнення у вигляді позбавлення водійських прав на строк від одного до двох років.

Статтею 186bis Кодексу визначені категорії водіїв, яким заборонено керування транспортним засобом навіть при мінімальних показниках сп'яніння, зокрема це водії: які не досягли 21-річного віку; які отримали водійські права категорії «В» менше трьох років тому; транспортних компаній-автоперевізників; транспортних засобів із повною масою понад 3,5 тонни або вантажівок із причепом загальною масою понад 3,5 тонни, або з'єднаних вантажівок, транспортних засобів, що використовуються для перевезення людей. Для цих категорій водіїв керування автомобілем із вмістом алкоголю в крові від 0 до 0,5 проміле є адміністративним правопорушенням із накладенням адміністративного штрафу в розмірі від 168 до 673 євро.

Відмова від проходження огляду на стан алкогольного сп'яніння є адміністративним правопорушенням, за вчинення якого до водія застосовуються такі види санкцій: штраф у розмірі від 1500 до 6000 євро; арешт від 6 місяців до

¹⁹ Magistrates' Courts Act 1980. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/contents>

²⁰ Nuovo Codice della Strada. Decreto Legislativo. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/sommario>

1 року; призупинення дії водійських прав від одного до двох років; вилучення транспортного засобу; конфіскація транспортного засобу на підставі постанови чи вироку суду, якщо він належить водієві-порушнику; у випадку, якщо транспортний засіб не перебуває у власності водія, термін позбавлення водійських прав подвоюється; відбувається зняття з водійського посвідчення 10 балів (частина 8 статті 186 Кодексу).

За наслідками встановлення факту перебування водія у стані алкогольного сп'яніння співробітники дорожньої поліції або карабінери складають протокол. Якщо рівень алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле, поліція негайно вилучає посвідчення водія, воно надсилається префекту, який на підставі статті 223 Кодексу видає припис про призупинення дії водійського посвідчення терміном до 2 років та може зобов'язати водія-порушника пройти медичний огляд протягом шістдесяти днів із метою з'ясування подальшої придатності водія-порушника до керування транспортним засобом. Це є заходом адміністративного характеру, який абсолютно не залежить від покарання у вигляді позбавлення водійських прав у якості додаткового до основної кримінальної санкції (арешту / штрафу). Термін, на який запроваджується адміністративне позбавлення водійських прав, не додається до терміну, що встановлюється судом при призначенні покарання. За рішенням суду може бути призначено обов'язкове встановлення (за власний рахунок) приладу «алкозамок», який автоматично зупинятиме двигун при виявленні рівня алкоголю у крові водія.

В італійському кримінальному законодавстві передбачено відповідальність за керування у стані сп'яніння, що спричинило ДТП із тяжкими наслідками (тілесні ушкодження, смерть). Так, відповідно до статті 589bis Кримінального кодексу (КК) (Codice Penale)²¹ керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння або внаслідок психофізичних змін у результаті прийому наркотичних або психотропних речовин, що спричинило смерть людини з необережності, карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років. У випадку загибелі декількох осіб або однієї особи та завдання тілесних ушкоджень одній чи кільком особам, покарання не може перевищувати вісімнадцяти років позбавлення волі. У випадку, якщо водій у стані сп'яніння втік з місця ДТП зі смертельним наслідком, покарання збільшується з однієї третини до двох третин і в будь-якому випадку не може бути меншим п'яти років позбавлення волі.

Дії водія, який, перебуваючи у стані сп'яніння, заподіяв тілесні ушкодження з необережності третім особам, караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років (стаття 590bis КК), а у випадку заподіяння тяжких тілесних ушкоджень – на строк від чотирьох до семи років. Якщо за таких обставин водій втік із місця ДТП (аварії), то призначене покарання збільшується

²¹ Codice Penale. URL: <https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-secondo/titolo-xii/>

з однієї третини до двох третин і в будь-якому випадку не може бути меншим, аніж три роки позбавлення волі (стаття 589ter КК).

Обставинами, що обтяжують відповідальність за ДТП, визнаються: спровокована водієм необережність під час дорожнього руху; вчинення правопорушення в нічний час (у період між 22 та 7 годинами ранку); вчинення правопорушення водієм, який не досяг 21-річного віку або порушником-водієм без отриманого водійського посвідчення; використання транспортного засобу як таксі або на умовах оренди (прокату); вчинення правопорушення водієм, який використовував транспортний засіб для перевезення пасажирів або який здійснював доставку речей особистого користування (співробітники автотранспортних підприємств та служб доставки); вчинення цього виду правопорушення водієм самохідного транспортного засобу; водієм транспортного засобу загальною масою понад 3,5 тонн, автобусів та інших видів транспортних засобів, призначених для перевезення пасажирів.

Громадські (комунальні) роботи призначаються за клопотанням засудженого у випадку вчинення ним злочину за керування транспортним засобом у стані сп'яніння від 0,8 до 1,5 проміле та вище. Їх тривалість відповідає тривалості накладеному тюремному ув'язненню і передбачає можливу конвертацію призначеного штрафу в еквіваленті – 250 євро дорівнює одному дню громадських робіт. Громадські (комунальні) роботи можуть замінити накладене покарання не більше одного разу. Встановлення покарання у вигляді призначення громадських (комунальних) робіт має такі переваги: термін позбавлення водійських прав скорочується вдвічі; у разі визначення покарання за керування транспортним засобом у стані сп'яніння вище 1,5 проміле за умов призначення громадських робіт правопорушник уникає конфіскації транспортного засобу; відбувається анулювання призначених грошових штрафів та погашення судимості. У разі порушення обов'язків, пов'язаних із виконанням громадських (комунальних) робіт, прокурор або суддя за поданням прокурора на підставі статті 666 Кримінального процесуального кодексу (Codice di Procedura Penale)²² можуть ініціювати їх скасування та звернути до виконання призначене покарання у виді позбавлення волі або штрафу.

За результатами визнання особи винною при наявності показника 0,8 проміле і вище алкоголю в крові судом може бути призначено конфіскацію транспортного засобу, за кермом якого перебував правопорушник, крім випадків, коли транспортний засіб не перебуває в його власності.

Запроваджена в Італії система штрафних балів (La patente a punti)²³ передбачає, що кожному водію, який отримує посвідчення, надається 20 балів на рік, кількість яких зменшується за порушення правил дорожнього руху.

²² Codice di Procedura Penale. URL: <https://www.brocardi.it/codice-di-procedura-penale/>

²³ La tabella dei punti. URL: <https://www.mmrisarcimenti.it/MODULI/tab%20decurtaz%20punti.pdf>

Так, для водіїв, в яких рівень алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле, кількість штрафних балів дорівнює 10, для водіїв-початківців, у яких вперше виявлено рівень алкоголю в крові менше 0,5 проміле – 5 балів. Якщо водій вичерпає ліміт балів, він вимушений скласти повторний іспит на отримання посвідчення на право керування транспортним засобом в Офісі цивільної автомобілізації. У випадку, якщо водій-порушник є неповнолітньою особою і він керував транспортним засобом у стані сп'яніння (алкогольного або наркотичного), встановлюється заборона на складання іспиту з метою отримання водійського посвідчення до досягнення цією особою 24-річного віку.

Позбавлення водійських прав за правопорушення, пов'язані з керуванням транспортними засобами у стані сп'яніння, призначається в таких випадках:

- якщо водій вчинив повторне керування в нетверезому стані через два роки після першого випадку;
- якщо водій отримав позитивний результат тесту на алкоголь, при цьому рівень алкоголю в крові перевищує 1,5 проміле, та він спричинив дорожньо-транспортну пригоду з тяжкими наслідками або яка призвела до смерті (загибелі) третіх осіб. Позбавлення водійського посвідчення є додатковим примусовим заходом і передбачає встановлення судом певного терміну, на який воно вилучається (анулюється). Разом з основним покаранням, за умови, що водій-порушник навмисно залишив місце ДТП (аварії), він може бути позбавлений права керувати транспортним засобом терміном до 30 років або навіть довічно (Табл. 6).

Табл. 6

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф/ штрафні бали	Арешт / позбавлення волі	Конфіскація авто	Заборона керування
Керування транспортним засобом під дією від 0,5 до 0,8 проміле	адміністративна	від 543 до 2170 євро / 10	до 30 діб	за наявності понад 0,8 проміле алкоголю в крові	від 3 до 6 місяців
Керування транспортним засобом під дією понад 0,8 проміле	кримінальна	від 800 до 3200 євро / 10	до 6 міс. / до 3 років (або громадські роботи)	за наявності понад 0,8 проміле алкоголю в крові	від 3 до 12 місяців
Керування транспортним засобом під дією понад 1,5 проміле, що спричинило ДТП	кримінальна	від 1500 до 6000 євро / 10	від 6 міс. до 1 року / до 18 років (або громадські роботи)	за наявності понад 1,5 проміле алкоголю в крові	від 1 до 2 років (як виняток – до 30 років або довічно)

Прокурор підтримує державне обвинувачення як в адміністративному, так і в кримінальному провадженнях. Водієм, що притягується до відповідальності за керування у стані сп'яніння, можуть бути подані заперечення (щодо факту правопорушення) як прокурору так і до суду²⁴.

Обвинувачений у скоєнні злочину за керування транспортним засобом у стані сп'яніння має такі засоби процесуального захисту: подати судді обґрунтоване клопотання (за наявності підстав) про доцільність зміни винесеного покарання; подати обґрунтоване клопотання про зменшення строку засудження; подати клопотання про призупинення виконання судового рішення зі встановленням випробувального терміну; укласти з прокурором угоду про визнання винуватості; заявити клопотання про зміну призначеного покарання у вигляді громадських (комунальних) робіт.

Вчинення злочинів, пов'язаних із керуванням транспортним засобом у стані сп'яніння, є підставою для призупинення строку давності притягнення до відповідальності²⁵, який мінімально становить 4 роки (частина перша статті 157 КК). Термін давності подвоюється у випадку ненавмисного вбивства з використанням транспортного засобу під час перебування водія за кермом у стані сп'яніння.

Латвія. Закон про дорожній рух від 01.10.1997 року²⁶ є основним нормативно-правовим актом Латвії, який визначає обов'язки учасників дорожнього руху, перелік адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі пов'язаних із керуванням транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння, а також встановлює відповідальність за їх вчинення.

Як передбачено у статті 19 «Загальні обов'язки та права учасників дорожнього руху» Закону, учасники дорожнього руху та інші особи повинні діяти таким чином, щоб не створювати ситуацій, які є небезпечними або заважають дорожньому руху, і не завдавати шкоди.

Заборона керувати транспортним засобом у стані сп'яніння залежить від наявності в крові водія алкоголю, вміст якого не має перевищувати певну визначену законом кількість, а також від стажу водіння або категорії водіїв. Так, керувати транспортним засобом забороняється, якщо існує одна з таких умов: а) у водія зі стажем водіння більше двох років вміст алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле; б) у водія транспортного засобу, стаж керування транспортними

²⁴ Decreto legislativo №274 del 28.08.2000. Disposizioni sulla competenza penale del giudice di pace, a norma dell'articolo 14 della legge 24 novembre 1999, № 468. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2000-08-28:274>

²⁵ Legge gennaio 2019, № 3. Misure per il contrasto dei reati contro la pubblica amministrazione, nonché in materia di prescrizione del reato e in materia di trasparenza dei partiti e movimenti politici. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2019:3>

²⁶ Ceļu satiksmes likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/45467-celu-satiksmes-likums>

засобами якого не перевищує двох років, вміст алкоголю в крові перевищує 0,2 проміле; в) у водія транспортного засобу, який керує транспортними засобами категорії D1, D, D1E, DE, TRAM і TROL, вміст алкоголю в крові перевищує 0,2 проміле; г) у водія велосипеда, електросамоката або мопеда вміст алкоголю в крові понад 0,5 проміле. Також забороняється перебувати під впливом наркотичних та інших одурманюючих речовин, що знижують швидкість реакції та увагу.

Статтею 30 Закону визначено підстави та порядок заборони користуватися правом керування транспортними засобами, який застосовується поліцейським як засіб забезпечення відповідного кримінального провадження. Така заборона встановлюється поліцейським щодо водія транспортного засобу, який у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння вчинив кримінальне правопорушення проти безпеки дорожнього руху, за яке його може бути притягнуто до кримінальної відповідальності. У цьому випадку вилучається посвідчення водія транспортного засобу, а водію забороняється користуватися правом керування транспортними засобами до прийняття відповідного рішення посадовою особою, у провадженні якої знаходиться кримінальна справа.

Про заборону використання права керування транспортними засобами вноситься відповідний запис до державного реєстру транспортних засобів та їх водіїв, а також до державної інформаційної системи тракторів та їх водіїв. Оскарження такої заборони не призупиняє її дії.

Водію транспортного засобу, якого було покарано за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння чи наркотичних чи інших одурманюючих речовин, і в якого під час попереднього медичного огляду не виявлено надмірного, шкідливого вживання або залежності від алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин, може бути поновлено право керувати транспортними засобами лише після його участі в програмі корекції поведінки.

Особа, засуджена за кримінальний злочин проти безпеки дорожнього руху, може поновити право керування транспортними засобами та посвідчення водія лише після погашення чи зняття судимості та складання іспиту з водіння у порядку, визначеному нормативно-правовими актами щодо отримання та відновлення права керування транспортними засобами.

Відповідальність за керування транспортними засобами у стані алкогольного або наркотичного чи іншого сп'яніння передбачено Розділом IX «Адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху та компетенція у справах про адміністративні правопорушення» Закону.

Розмір штрафів та інших стягнень, що накладаються на порушників, залежить від критеріїв кількості алкоголю в крові водія, стажу водіння та категорії транспортних засобів, передбачених статтею 28 «Заборона водіння» (Табл. 7).

Табл. 7

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф / штрафні одиниці*	Обмеження волі	Позбавлення волі	Позбавлення права керування
Керування транспортним засобом під дією від 0,2 до 0,5 проміле	адміністративна	від 42 до 86 одиниць штрафу			на 6 місяців
Керування транспортним засобом під дією від 0,5 до 1 проміле	адміністративна	від 86 до 128 одиниць штрафу			на 1 рік
Керування транспортним засобом під дією від 1 до 1,5 проміле	адміністративна	від 170 до 280 одиниць штрафу			на 3 роки
Керування транспортним засобом під дією понад 1,5 проміле, а також у стані наркотичного, психотропного або іншого сп'яніння	кримінальна		до 1 року		до 5 років
Керування транспортним засобом у стані сп'яніння, що спричинило тілесні ушкодження середньої тяжкості	кримінальна			до 5 років	від 5 до 7 років
Керування транспортним засобом у стані сп'яніння, що спричинило тяжкі наслідки	кримінальна			від 3 до 10 років	від 5 до 10 років

* одна штрафна одиниця дорівнює п'яти євро

Наприклад, за керування транспортним засобом, якщо у видихуваному повітрі або аналізі крові вміст алкоголю в крові перевищує 0,2 проміле, але не перевищує 0,5 проміле, на водія, який керує транспортним засобом відповідної категорії D1, D, D1E, DE, TRAM і TROL, а також на водія транспортного засобу зі стажем керування менше двох років накладається штраф від сорока двох до вісімдесяти шести одиниць штрафу із позбавленням права керувати транспортними засобами на шість місяців.

За керування транспортним засобом або навчання водінню транспортного засобу, якщо у видихуваному повітрі або аналізі крові вміст алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле, але не перевищує 1,0 проміле, на водія велосипеда або електросамоката накладається штраф у розмірі чотирнадцяти штрафних одиниць, а на водія мопеда або водія іншого транспортного засобу накладається штраф від вісімдесяти шести до ста двадцяти восьми одиниць штрафу з позбавленням права керування транспортними засобами на один рік.

За керування транспортним засобом або навчання водінню транспортного засобу, якщо концентрація алкоголю в крові, виявлена у видихуваному повітрі або аналізі крові, перевищує 1,0 проміле, але не перевищує 1,5 проміле, на водія велосипеда чи електросамоката накладається штраф у розмірі двадцяти чотирьох штрафних одиниць, а на водія мопеда чи іншого транспортного засобу накладається штраф від ста сімдесяти до двохсот вісімдесяти одиниць штрафу з позбавленням права керування транспортними засобами на три роки.

Тобто, при збільшенні виявленого вмісту алкоголю в крові водія транспортного засобу (окрім водіїв електросамокатів, велосипедів та мопедів) з 0,2–0,5 проміле до 1,0–1,5 проміле (або у 3–5 разів) прямо пропорційно збільшується й розмір штрафу, що накладається на такого водія – відповідно, від 42–86 одиниць штрафу до 170–280 одиниць штрафу (або у 3–4 рази). Аналогічно, додаткове стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами збільшується з шести місяців до трьох років (або у 5 разів).

Водночас за керування транспортним засобом або навчання водінню транспортного засобу у стані сп'яніння, що загалом знижує швидкість реакції та увагу водія, накладається штраф на водіїв у розмірі від 8 до 56 штрафних одиниць.

Найбільш суворі санкції передбачено за відмову від проходження медичного огляду для визначення концентрації алкоголю або перевірки на дію наркотичних чи інших одурманюючих речовин, а також за вживання алкогольних напоїв, наркотичних або інших одурманюючих речовин після дорожньо-транспортної пригоди, а також після зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського, прикордонника до проведення перевірки на вміст алкоголю у крові, або до визначення дії наркотичних чи інших одурманюючих речовин, або до звільнення від цих перевірок у встановленому порядку.

У таких випадках на водія велосипеда або електросамоката накладається штраф у розмірі 34 штрафних одиниці, на водія мопеда або водія іншого

транспортного засобу накладається штраф у розмірі від 240 до 400 одиниць штрафу, із позбавленням права керування транспортними засобами на п'ять років.

Провадження або розгляд справ про адміністративні правопорушення щодо керування транспортними засобами у стані алкогольного або наркотичного чи іншого сп'яніння здійснюється виключно органами поліції.

Загальний порядок та процедура розгляду справ про будь-які адміністративні правопорушення безпосередньо передбачені у спеціальному Законі про адміністративну відповідальність від 25.10.2018 року²⁷.

Одним з основних видів стягнень, що застосовується до водіїв за адміністративні правопорушення, пов'язані з керуванням транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, визначається певна грошова сума, яку має сплатити винна особа. Сума штрафу виражається у штрафних одиницях та зазначається *в євро* у постанові про стягнення. При цьому одна одиниця штрафу становить *п'ять євро*. Мінімальний розмір штрафу для фізичних та юридичних осіб становить 2 штрафні одиниці. Максимальний розмір штрафу для фізичних осіб становить 400 штрафних одиниць, для юридичних осіб – 4000 штрафних одиниць.

При отриманні інформації про можливе адміністративне правопорушення уповноважена посадова особа має прийняти рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення не пізніше *трьох робочих днів* із дня отримання такої інформації. Якщо необхідна довготривала перевірка інформації, відповідне рішення приймається не пізніше *одного місяця* з дати отримання інформації (стаття 117 Закону).

Провадження у справі про адміністративне правопорушення може бути порушено не пізніше як *через рік* із дня вчинення порушення, а якщо порушення є тривалим, через рік із дня припинення порушення. У разі закриття кримінальної справи, яка має ознаки адміністративного правопорушення, провадження у справі про адміністративне правопорушення може бути порушено не пізніше *трьох років* із дня його вчинення (стаття 118 Закону).

Відповідно до вимог статті 133 Закону справа про адміністративне правопорушення розглядається, і постанова (у тому числі про накладення стягнення) приймається в найкоротший термін, але не пізніше *одного місяця* з дня винесення постанови про порушення справи про адміністративне правопорушення. Якщо з об'єктивних причин вкlastися в цей строк неможливо, уповноважена посадова особа може продовжити його не більше, ніж на *чотири місяці* з дня винесення постанови про порушення справи. У разі необхідності проведення експертизи, справа про адміністративне правопорушення розглядається і постанова про накладення стягнення приймається протягом *шести місяців* із дня винесення постанови про порушення такої справи. Відлік

²⁷ Administratīvās atbildības likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/303007-administrativas-atbildibas-likums>

строку розгляду справи про адміністративне правопорушення та прийняття постанови зупиняється до вирішення питання про надання статусу потерпілого.

Виходячи зі змісту основних правил адміністративної відповідальності, статусу осіб, які беруть участь у справі про адміністративне правопорушення, передбачених статтями 39, 56 Закону, прокурор є особою, яка бере участь у справі про адміністративні правопорушення та має право порушити справу про адміністративне правопорушення; ознайомитися з матеріалами цієї справи та брати участь у її розгляді; подавати протест на постанову у справі про адміністративне правопорушення та постанову суду за скаргою в такій справі.

Відповідно до статті 171 названого Закону прокурор протягом шести місяців із дня винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення може внести протест на неї вищестоящій посадовій особі, а також оскаржити постанову про відхилення цього протесту до районного (міського) суду протягом 10 робочих днів із дня її повідомлення.

Під час судового розгляду справ про адміністративні правопорушення прокурор має право: брати участь у судовому засіданні; подавати додаткові докази та брати участь у дослідженні доказів інших учасників процесу; подавати запити; давати усні та письмові пояснення суду; висловлювати свої аргументи та зауваження; заявляти заперечення щодо клопотань, доводів і міркувань інших учасників процесу; користуватися іншими процесуальними правами, наданими йому цим законом (стаття 191 Закону).

Таким чином, повноваження прокурора мають загальний характер і стосуються обов'язкової участі в розгляді судом усіх категорій справ про адміністративні правопорушення, у тому числі й щодо притягнення водіїв до адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння.

Відповідно до Кримінального закону Латвії від 17.06.1998 року²⁸ (далі – КК) вчинення кримінального правопорушення у стані алкогольного сп'яніння, під впливом наркотичних, психотропних, токсичних чи інших одурманюючих речовин є обставиною, що обтяжує відповідальність за будь-яке кримінальне правопорушення (пункт 12 частини першої статті 48).

Водночас Розділ XXI «Кримінальні правопорушення проти безпеки дорожнього руху» Особливої частини КК містить спеціальні норми, які безпосередньо передбачають кримінальну відповідальність за діяння, пов'язані з керуванням транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Зокрема, це статті: 262 «Керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного, психотропного, токсичного чи іншого сп'яніння», 262-1 «Відмова від перевірки на стан алкогольного сп'яніння, впливу наркотичних, психотропних, токсичних та інших одурманюючих речовин та

²⁸ Krimināl likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>

залишення місця дорожньо-транспортної пригоди», 264 «Допуск до керування транспортними засобами осіб у стані алкогольного, наркотичного, психотропного, токсичного чи іншого одурманюючого сп'яніння».

Як зазначалося вище, вміст алкоголю в крові водія транспортного засобу в кількості до 1,5 проміле тягне за собою накладення на нього відповідних адміністративних стягнень. Однак, перевищення цього показника, виходячи з диспозиції статті 262 КК, передбачає притягнення винної особи вже до кримінальної відповідальності.

Окрім цього, керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння визнається кримінально-караним діянням за наявності інших обставин, визначених КК. Насамперед, при відсутності у водія відповідної категорії прав керування транспортним засобом, а також якщо внаслідок керування транспортним засобом у стані сп'яніння потерпілому заподіяно тілесні ушкодження різного ступеню тяжкості або смерть.

Встановлені санкціями статті 262 КК види та міри покарання за вказані дії збільшуються пропорційно характеру (суспільної небезпечності) обтяжуючих обставин і тяжкості наслідків, якими супроводжується керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння. Це стосується, передусім, таких покарань, як громадські роботи, обмеження волі, позбавлення волі, позбавлення права керування транспортними засобами.

Наприклад, якщо керування транспортним засобом із виявленим вмістом алкоголю в крові водія, що перевищує 1,5 проміле, карається обмеженням волі на строк до одного року або громадськими роботами, із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до п'яти років, то такі дії, які спричинили потерпілому тілесні ушкодження середньої тяжкості, караються вже позбавленням волі на строк до п'яти років, із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти до семи років.

Відповідно, керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, внаслідок чого потерпілому заподіяно тяжке тілесне ушкодження або спричинено його смерть, карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років, із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти до десяти років. У разі спричинення внаслідок вказаних дій смерті двох або більше осіб, строк позбавлення волі зростає від трьох до п'ятнадцяти років, із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти до десяти років.

Передбачена статтею 262-1 КК відмова водія транспортного засобу від медичного огляду для визначення концентрації алкоголю в крові або експертизи на дію наркотичних, психотропних, токсичних чи інших одурманюючих речовин карається обмеженням волі на строк до одного року або пробаційним наглядом, або громадськими роботами, із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до п'яти років.

За такі ж дії, якщо водій транспортного засобу спричинив потерпілому внаслідок дорожньо-транспортної пригоди легкі, середні або тяжкі тілесні ушкодження, або спричинив смерть людини, передбачено, зокрема, покарання у вигляді позбавленням волі на строк до чотирьох років із позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти років до семи років.

Виходячи з вимог статті 386 та частини першої статті 387 Кримінально-процесуального закону Латвії від 21.04.2005 року²⁹, якими встановлюється інституційна юрисдикція (загальна підслідність) органів слідства, кримінальні правопорушення, передбачені статтями 262, 262-1, 264 КК, розслідують уповноважені посадові особи поліції. Участь прокурора (сторони обвинувачення) під час досудового та судового розслідування є обов'язковою в усіх кримінальних провадженнях незалежно від специфіки провадження в окремих категоріях справ (стаття 7).

Литва. Заборона керувати транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння або під впливом психоактивних речовин (наркотиків, ліків, інших одурманюючих речовин), або допускати до керування транспортним засобом осіб, на яких впливають зазначені чинники, передбачена пунктом 68 Правил дорожнього руху, затверджених Постановою Уряду Литовської Республіки від 11.12.2002 року № 1950³⁰, та статтею 13 Закону Литовської Республіки «Про безпечний рух автомобілів на дорогах»³¹.

Відповідно до пункту 42 статті 2 цього Закону сп'яніння визначається як стан особи, яка вжила етиловий спирт, при якому концентрація цього спирту в біологічних середовищах організму (видихуваному повітрі, крові, сечі, слині чи інших рідинах організму) перевищує гранично допустиму норму. Для осіб, які керують транспортними засобами, така норма становить 0,4 проміле. Водії-початківці, водії легкових автомобілів напрокат, таксі, мопедів, мотоциклів, трициклів, легких квадроциклів, чотириколісних силових квадроциклів, транспортних засобів із дозволеною максимальною масою понад 3,5 т або з кількістю місць більше дев'яти, або в яких перевозяться небезпечні вантажі, вважаються нетверезими, якщо концентрація етилового спирту в їх крові чи інших рідинах організму перевищує 0 проміле.

Ознаки вказаного поняття використовуються в інших законодавчих актах як підстави для притягнення водіїв до відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння.

Підстави адміністративної відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного, психотропного або іншого сп'яніння передбачені в Розділі III «Адміністративні правопорушення та

²⁹ Kriminālprocesa likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>

³⁰ Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.203613>

³¹ Lietuvos Respublikos saugaus transporto riemonių judėjimo keliais įstatymas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111999/HeuPvBXYft>

адміністративна відповідальність» Кодексу адміністративних правопорушень Литовської Республіки (далі – Кодекс)³². Відповідно до статті 11 Кодексу особа, яка вчинила адміністративне правопорушення у стані сп'яніння або під впливом наркотичних, психотропних або інших психоактивних речовин, *не звільняється* від адміністративної відповідальності. При цьому п'яною визнається особа, в якій вміст алкоголю в крові становить 0,41 і більше проміле, якщо інше не встановлено окремою статтею цього Кодексу. Звільняється від адміністративної відповідальності особа, яка *проти власної волі* перебувала у стані алкогольного сп'яніння, під впливом наркотичних, психотропних або інших психоактивних речовин і внаслідок цього не могла повністю усвідомлювати наслідки своїх дій і керувати своїми діями.

Норми про відповідальність водіїв за керування у стані сп'яніння згруповано в Розділі XXII «Адміністративні правопорушення у сфері транспорту та дорожнього господарства» Кодексу. Так, стаття 422 «Керування транспортними засобами у стані сп'яніння або під впливом наркотичних, психотропних чи інших психоактивних речовин» передбачає перелік правопорушень, за які винні особи притягуються до адміністративної відповідальності; стаття 427 передбачає відповідальність за такі діяння у разі їх повторного (неодноразового) вчинення; стаття 430 визначає підстави застосування адміністративних стягнень до осіб, відповідальних за технічний стан та експлуатацію транспортних засобів, за надання ними дозволу на керування транспортними засобами водіям, які перебувають у стані сп'яніння. Також стаття 420 «Небезпечне та хуліганське керування транспортним засобом, порушення встановленої Правилами дорожнього руху заборони обгону або виїзду на смугу зустрічного руху» та стаття 423 «Порушення правил дорожнього руху, що спричинило легке ушкодження здоров'я та майнову шкоду» передбачають в якості кваліфікуючих, обтяжуючих обставин, визначених у цих нормах діянь, їх вчинення у стані алкогольного сп'яніння або під дією наркотичних, психотропних чи інших психоактивних речовин.

Основними критеріями запровадження адміністративної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння, насамперед, визначено: наявність будь-якої кількості алкоголю в крові водія (стан легкого сп'яніння оцінюється, коли вміст алкоголю в крові становить не більше 0,4 проміле), але який не перевищує 1,5 проміле; стаж водіння (використовується поняття «водіїв-початківців»); категорії (види) транспортних засобів, якими керують у стані сп'яніння (таксі, мопеди, мотоцикли, трицикли, квадроцикли, транспортні засоби з дозволеною максимальною масою понад 3,5 т або кількістю місць більше дев'яти, транспортні засоби, що перевозять небезпечні вантажі, тощо); повторне (неодноразове) вчинення вказаних дій.

³²Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b8d908c0215b11e58a4198cd62929b7a>

Окремою нормою (стаття 427) передбачено відповідальність за повторне (неодноразове) керування транспортними засобами у стані зазначеного сп'яніння, або ухилення від огляду на стан цього сп'яніння особою, на яку було накладено адміністративне стягнення за такі ж порушення, передбачені статтями 420, 422, 423 Кодексу, якщо з дня накладення стягнення не минув один рік або особа має незняту чи непогашену судимість за кримінальне правопорушення, вчинене у стані сп'яніння або під впливом наркотичних, психотропних чи інших психоактивних речовин під час керування транспортним засобом.

За керування транспортними засобами у стані сп'яніння застосовуються такі адміністративні стягнення (заходи адміністративного впливу), як штраф, позбавлення права керування транспортними засобами, конфіскація транспортного засобу.

Залежно від збільшення показників вмісту алкоголю у крові водія, наявності інших обтяжуючих обставин та наслідків керування водіями транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, прямо пропорційно збільшуються або стають більш суворими міри названих адміністративних стягнень (заходів впливу), що можуть застосовуватися за вчинення правопорушення (Табл. 8).

Табл. 8

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф	Арешт / конфіскація авто	Позбавлення волі	Позбавлення права на керування
Керування транспортними засобами водіями-початківцями у стані легкого алкогольного сп'яніння (вміст алкоголю у крові становить не більше 0,4 проміле)	адміністративна	від 230 до 300 євро			
Керування транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння (вміст алкоголю в крові від 0,4 до 1,5 проміле)	адміністративна	від 300 до 400 євро			від 1 року до 1 року 6 місяців

Керування транспортними засобами у стані сп'яніння	адміністративна	від 300 до 860 євро			від 1 до 3-х років
Повторне (неодноразове) керування транспортними засобами у стані сп'яніння	адміністративна	від 850 до 1500 євро	конфіскація транспортного засобу (обов'язкова)		від 3-х до 4-х років
Керування транспортним засобом особою у стані сп'яніння, яка не порушила інших правил і не спричинила шкідливих наслідків	кримінальна	до 50 розмірів прожиткового мінімуму (РПМ)*	арешт від 15-ти до 90 діб*		
Керування транспортним засобом особою у стані сп'яніння, що спричинило легку шкоду здоров'ю іншої особи, або значні майнові збитки	кримінальна	до 100 розмірів прожиткового мінімуму (РПМ)*	арешт від 15-ти до 90 діб*	до 3-х років**	
Керування транспортним засобом особою у стані сп'яніння, що спричинило тяжке ушкодження здоров'ю іншої особи	кримінальна			до 6-ти років**	
Керування транспортним засобом особою у стані сп'яніння, що спричинило загибель людини	кримінальна			від 3-х до 10-ти років	

*розміри штрафу та строки арешту за названі діяння санкціями статті Особливої частини Кримінального кодексу не передбачені; їх визначає суд при призначенні покарання, виходячи із вказаних критеріїв, передбачених, відповідно, статтями 47, 49 Загальної частини цього Кодексу;

**відповідно до статті 50 Загальної частини Кримінального кодексу мінімальне покарання у вигляді позбавлення волі, яке може бути призначено судом, становить три місяці.

Таким чином, якщо за керування водіями транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння (0,4–1,5 проміле), а також ухилення від проходження тесту на вживання алкоголю застосовується штраф у сумі *від 300 до 450 євро* та позбавлення права керування транспортними засобами на строк *від одного року до одного року шести місяців*, то за вчинення вказаних дій у випадку порушення правил дорожнього руху, що призвело до пошкодження майна, яке належить іншим особам, або спричинило легкий розлад здоров'я інших осіб, сума штрафу збільшується до *1200 – 1400 євро*, або у 3–4 рази, а строк позбавлення права керування транспортними засобами збільшується до *трьох – п'яти років*, або у 3 рази. В останньому випадку до винної особи може додатково застосовуватися й такий захід адміністративного впливу, як конфіскація транспортного засобу.

У разі повторного вчинення зазначених дій, за які особу було притягнуто до адміністративної відповідальності, передбачена Кодексом верхня межа розміру штрафу, який накладається на водія, збільшується до *1500 євро*, а конфіскація транспортного засобу застосовується вже в обов'язковому порядку.

Справи про адміністративні правопорушення щодо керування водіями транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи інших видів сп'яніння належать до підвідомчості уповноважених посадових осіб органів поліції, які здійснюють позасудове провадження (статті 589, 608, 615, 616 Кодексу).

Усі справи про адміністративні правопорушення (у тому числі й досліджуваної категорії) розглядаються, як правило, протягом *двадцяти робочих днів* із моменту закінчення строку, визначеного для надання в них пояснень та показань особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілим, свідками, експертами, спеціалістами.

Уповноважені посадові особи органів поліції можуть застосовувати, серед інших, такі заходи примусового характеру, як: огляд на стан сп'яніння чи перебування під дією наркотичних, психотропних або інших психоактивних речовин; вилучення документів, що підтверджують спеціальне право на керування транспортним засобом; примусове вилучення транспортного засобу; позбавлення водія права керування транспортними засобами (статті 595, 602, 605 Кодексу).

Зокрема, у підозрюваної особи вилучається документ на право керування транспортними засобами, який не повертається їй до набрання законної сили постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення призначеного строку позбавлення права керування транспортними засобами особою, яка була позбавлена цього спеціального права на строк менше одного року, вилучені документи повертаються лише після проходження нею додаткової підготовки водіїв у встановленому порядку. Якщо

особу позбавлено права керування транспортними засобами на один рік і більше, вилучені в неї документи повертаються лише після закінчення строку позбавлення цього спеціального права та після складання нею іспиту і проходження додаткової підготовки водія в установленому законом порядку.

Постанови про накладення адміністративного стягнення можуть бути оскаржені до районного суду особою, щодо якої винесено відповідну постанову, потерпілим, їх представниками, органом, який прийняв рішення (статті 619, 621 Кодексу).

Судовий розгляд справ вказаної категорії після оскарження рішень, що були прийняті в них уповноваженими посадовими особами поліції у позасудовому порядку, здійснюється відповідно до загального порядку, передбаченого Розділами XXXIV–XXXVII Кодексу. Участь прокурора у справах про адміністративні правопорушення щодо керування водіями транспортними засобами у стані сп'яніння не передбачена.

Кримінальна відповідальність за діяння, пов'язані з керуванням транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного, психотропного чи іншого сп'яніння, передбачена статтею 281 «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспортного засобу» Кримінального кодексу Литовської Республіки (далі – КК)³³. Стан алкогольного сп'яніння вважається наявним, якщо рівень алкоголю в крові людини становить 0,4 проміле і більше.

Криміналізація дій щодо керування транспортними засобами у стані сп'яніння обумовлена наявністю суспільно небезпечних наслідків, таких як нещасний випадок, аварія, значні майнові збитки або шкода здоров'ю потерпілому, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень чи загибель людини тощо.

Відповідно, встановлені санкціями статті 281 КК міри покарання за вказані діяння збільшуються залежно від характеру тяжкості наслідків, якими супроводжується керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Це стосується, передусім, таких покарань, як штраф, арешт і позбавлення волі (див. *Табл. 8*).

Відповідно до вимог статей 47, 49 КК розмір штрафу та строк арешту за вчинене злочинне діяння в санкціях статей Особливої частини КК не визначені, їх визначає суд при призначенні покарання. При цьому штраф нараховується в розмірі прожиткового мінімуму (РПМ) і може визначатися судом залежно від тяжкості діяння максимально до 50 РПМ – за кримінальний проступок, і до 300 РПМ – за тяжкий злочин. Арешт може призначатися судом загалом на строк від п'ятнадцяти до дев'яноста діб. Згідно зі статтею 50 КК мінімальне покарання у вигляді позбавлення волі може бути призначено судом від трьох місяців.

Застосування такого заходу, як позбавлення права керування транспортними засобами, не передбачено в санкціях статті 281 КК. Проте, суд

³³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111555>

відповідно до статті 68 «Заборона здійснення спеціального права» КК може заборонити особі на строк від одного до трьох років керувати дорожніми транспортними засобами у випадку вчинення особою злочинного діяння під час використання цього права.

Виходячи з вимог статей 164, 165 Кримінально-процесуального кодексу Литовської Республіки (далі – КПК)³⁴ діяння, передбачені статтею 281 КК, розслідуються поліцією. Максимальний строк, протягом якого має бути проведено досудове розслідування злочинів щодо керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння, становить дев'ять місяців. У зв'язку зі складністю, значним обсягом або іншими обставинами, що мають важливе значення, такий строк може бути продовжений постановою старшого прокурора за клопотанням прокурора, який здійснює досудове розслідування. Якщо досудове розслідування триває надто довго, слідчий суддя за скаргою підозрюваного або його захисника може прийняти рішення, яким зобов'язати прокурора закінчити досудове розслідування у встановлений ним строк.

Участь прокурора (сторони обвинувачення) під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних справ щодо керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного, психотропного чи іншого сп'яніння, передбачених названими вище статтями КК, є обов'язковою. Прокурор організовує та контролює провадження під час досудового розслідування або самостійно здійснює досудове розслідування в цілому або окремих його етапів; підтримує публічне (державне) обвинувачення під час судового розгляду справи. У справах вказаної категорії повноваження прокурора регламентуються відповідними положеннями, передбаченими статтями 35, 42, 128, 131, 155, 169, 170, 171, 178, 218, 220, 245 та іншими нормами КПК.

Нідерланди. Відповідно до статті 8 Закону Нідерландів «Про дорожній рух» (Wegenverkeerswet) 1994 року³⁵ керування транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння є підставою притягнення водія до адміністративної, кримінальної відповідальності за умови наявності 0,5 проміле алкоголю в крові. Для водіїв-початківців (коли з моменту видання водійського посвідчення пройшло менше п'яти років) показник допустимого рівня сп'яніння становить 0,2 проміле.

Розміри штрафних санкцій за порушення правил дорожнього руху регламентовано Законом від 3 липня 1989 року «Правила дорожнього руху. Адміністративний правоохоронний акт» («Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften»)³⁶ – так званім Законом Малдера, відповідно до якого керування транспортним засобом у стані сп'яніння карається:

³⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>

³⁵ Wegenverkeerswet 21.04.1994. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006622/2024>

³⁶ Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004581/>

- 1) штрафом у розмірі 300 євро – за наявності від 0,51 до 0,8 проміле алкоголю в крові; у випадку рецидиву – 425 євро;
- 2) штрафом у розмірі 425 євро – за наявності від 0,81 до 1,0 проміле алкоголю в крові, та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (виключно для водія-початківця); у випадку рецидиву – 550 євро та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (виключно для водія-початківця);
- 3) штрафом у розмірі 550 євро – за наявності від 1,01 до 1,15 проміле алкоголю в крові, та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (виключно для водія-початківця); у випадку рецидиву – 650 євро та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (виключно для водія-початківця);
- 4) штрафом у розмірі 650 євро – за наявності від 1,16 до 1,3 проміле, та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (виключно для водія-початківця); у випадку рецидиву – 650 євро та позбавленням водійських прав на строк шість місяців (виключно для водія-початківця);
- 5) штрафом у розмірі 650 євро – за наявності від 1,31 до 1,5 проміле, та позбавленням водійських прав на строк чотири місяці (шість місяців для водія-початківця); у випадку рецидиву – 750 євро і позбавленням водійських прав на строк шість місяців (для всіх категорій водіїв);
- 6) штрафом у розмірі 750 євро – за наявності від 1,51 до 1,65 проміле, та позбавленням водійських прав на строк шість місяців (для всіх категорій водіїв); у випадку рецидиву – 850 євро і позбавленням водійських прав на строк сім місяців (для всіх категорій водіїв);
- 7) штрафом у розмірі 850 євро – за наявності від 1,66 до 1,8 проміле, та позбавленням водійських прав на строк сім місяців (для всіх категорій водіїв); у випадку рецидиву – 950 євро і позбавленням водійських прав на строк вісім місяців (для всіх категорій водіїв);
- 8) штрафом у розмірі 950 євро – за наявності від 1,81 до 2,0 проміле, та позбавленням водійських прав на строк вісім місяців; у випадку рецидиву – 1000 євро і позбавленням водійських прав на строк дев'ять місяців;
- 9) штрафом у розмірі 1000 євро – за наявності від 2,01 до 2,15 проміле та позбавленням водійських прав на строк дев'ять місяців; у випадку рецидиву – 1100 євро і позбавленням водійських прав на строк десять місяців;
- 10) штрафом у розмірі 1100 євро – за наявності від 2,16 до 2,35 проміле, та позбавленням водійських прав на строк десять місяців; у випадку рецидиву – 60 годинами громадських робіт та позбавленням водійських прав на рік (12 місяців);
- 11) якщо було встановлено значення від 2,36 до 2,5 проміле – покарання передбачає 60 годин громадських робіт, позбавлення водійських прав на строк

12 місяців; у випадку рецидиву – 70 годин громадських робіт та позбавлення водійських прав на строк 15 місяців³⁷.

Зазначені суми штрафів не включають 9 євро додаткових адміністративних витрат і щорічно, 1 березня індексуються³⁸.

Якщо водій-порушник молодший за 16 років, то розмір штрафу зменшується вдвічі. Зазвичай штраф необхідно сплатити протягом 4-х тижнів після отримання відповідного повідомлення, навіть якщо особа має намір його оскаржити.

Водійське посвідчення вилучається, якщо у водія зафіксовано сп'яніння 1,3 проміле та вище (для водіїв-початківців 0,8 проміле та вище) і надсилається прокурору, який уповноважений негайно прийняти постанову про вилучення водійських прав на строк від 4 до 12 місяців. Постанова прокурора може бути оскаржена до суду протягом 6 тижнів³⁹.

Штрафні бали (від 1 до 9) застосовуються виключно до водіїв-початківців зі стажем водіння до 5 років, а якщо водійське посвідчення одержав неповнолітній (16-річна особа), то до 7 років. За керування у стані сп'яніння від 1,5 проміле та вище знімаються 9 балів; за керування у стані сп'яніння від 0,8 до 1,3 проміле – 3 бали; за керування у стані сп'яніння до 0,8 проміле – 1 бал.

Кримінальним проступком є перебування водія у стані сп'яніння від 1,3 проміле; злочином вважається керування транспортним засобом у стані сп'яніння від 1,5 проміле та вище.

Справу про вчинення адміністративного чи кримінального проступку за перебування водія у стані сп'яніння розглядає прокурор або суд. Прокурор призначає штраф у розмірі 850 євро та застосовує безумовну заборону керування транспортними засобами щонайменше на 6 місяців навіть у «легких випадках» водіння під впливом наркотиків. Якщо особу було заарештовано за кермом під впливом наркотиків вдруге, прокурор призначає штраф у розмірі 950 євро та встановлює заборону керування транспортним засобом щонайменше на 8 місяців. У разі поєднання алкоголю та наркотиків або різних типів наркотиків, які вживалися водієм разом, прокурор призначає покарання у вигляді 60 годин громадських робіт і встановлює заборону керування автотранспортом строком 12 місяців.

Загалом прокурор наділений широкими повноваженнями: максимальне покарання, яке він може призначити за керування у стані сп'яніння – позбавлення волі строком до 1 року та штраф четвертої категорії (25 тис. 750 євро). При цьому в якості додаткового покарання прокурором призначається позбавлення водійських прав на максимальний строк до 12 місяців. Оскарження постанови

³⁷ Rijbewijs ingevorderd – hoe lang kwijt? URL: <https://rijbewijs-ingevorderd-alcohol.nl/rijbewijs-ingevorderd-hoe-lang-kwijt>

³⁸ Tekstenbundel voor misdrijven, overtredingen en Muldergedragingen 2024 + Feitenboekjes. URL: <https://www.om.nl/onderwerpen/feiten-en-tarieven/documenten/publicaties/mulderbundel/map/map/tekstenbundel-voor-misdrijven-overtredingen-en-muldergedragingen-2024-feitenboekjes>

³⁹ Beroep bij de kantonrechter. URL.: <https://www.om.nl/onderwerpen/verkeersboete/beroep-tegen-ovj>

прокурора про покарання чи призначення штрафу можливо лише після його сплати. Скарга подається безпосередньо до суду або з використанням системи електронного обігу на вебпорталі Centraal Justitiele Incassobureau⁴⁰.

Суддя розглядає справу, якщо водій перебував у стані сп'яніння від 1,5 проміле та вище або якщо він скоїв ДТП із тяжкими наслідками. Попереднє ув'язнення застосовується лише у випадку, якщо підозрюваний не має постійного місця проживання. Відповідно до статті 175 Закону «Про дорожній рух» заборона керування транспортними засобами накладається виключно суддею на строк від 12 місяців до 5 років (до 10 років у разі рецидиву). Також суддя у своєму рішенні може призначити штраф або покарання у вигляді позбавлення волі, призупинити дію водійських прав, призначити до 240 годин громадських робіт.

Під час розгляду кримінальної справи щодо водія, який перебував у стані сп'яніння, обов'язково застосовується безумовна міра позбавлення права на керування транспортним засобом. Вирок суду може бути оскаржений засудженою особою протягом 14 днів із дня винесення рішення. Під час винесення вироку суддя використовує уніфіковану таблицю штрафів, викладену у звіті LOVS (Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht geeft voor een aantal vaak voorkomende delicten een strafmaat (oriëntatiepunt)⁴¹, що містить орієнтири допустимості міри покарання в конкретному випадку. Метою застосування методології LOVS є дотримання кримінально-правової узгодженості, використання єдиних критеріїв справедливої оцінки вини правопорушника.

Відповідно до статті 426 Кримінального кодексу Нідерландів (Wetboek van Strafrecht)⁴² перебування водія у стані сп'яніння, що перешкоджає дорожньому руху чи порушує громадський порядок, або якщо він своїми діями загрожує безпеці іншої особи, або вчиняє будь-які небезпечні дії для життя чи здоров'я третіх осіб – карається позбавленням волі на строк до шести діб або штрафом першої категорії (515 євро). Керування транспортним засобом у стані сп'яніння на дорогах загального користування карається арештом до 12 днів або штрафом першої категорії (515 євро) (стаття 453 КК).

ДТП із тяжкими тілесними ушкодженнями або смертю карається позбавленням волі на строк до чотирьох років і штрафом четвертої категорії (25 тис. 750 євро) із позбавленням права керування транспортним засобом на строк до п'яти років (статті 307, 308 КК).

Залежно від тяжкості наслідків ДТП та при наявності показника 1,5 проміле і вище судом може призначатися, як виключення, конфіскація транспортного засобу, за кермом якого перебував правопорушник, крім випадків, коли водій не є власником.

Табл. 9

⁴⁰ Centraal Justitiele Incassobureau. URL: <https://www.cjib.nl>

⁴¹ Oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken. URL: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Oriëntatiepunten-en-afspraken-LOVS.pdf>

⁴² Wetboek van Strafrecht. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2024-01-01>

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф / штрафні бали (виключно для початківців)	Арешт / позбавлення волі / громадські роботи	Конфіскація авто	Заборона керування
Керування транспортним засобом під дією від 0,51 до 0,8 проміле в крові	адміністративна	300 - 425 євро (рецидив)/ 1	-	-	
Керування транспортним засобом під дією понад 0,81 до 1,0 проміле в крові	адміністративна	425 -550 євро (рецидив)/ 3	-	-	водій-початківець 4 місяці
Керування транспортним засобом під дією понад 1,0 до 1,15 проміле в крові	адміністративна	550 - 650 євро (рецидив)/ 3	-	-	водій-початківець 4 місяці
Керування транспортним засобом під дією понад 1,16 до 1,3 проміле в крові	адміністративна	650 -650 євро (рецидив)/ 3	-	-	водій-початківець 4 місяці / водій-початківець 6 місяців
Керування транспортним засобом під дією понад 1,31 до 1,5 проміле в крові	кримінальна	650 - 750 євро (рецидив)/ 3	6 днів або штраф 515 євро	-	4 місяці для усіх водіїв / 6 місяців для водія-початківця
Керування транспортним засобом під дією понад 1,51 до 1,65 проміле в крові	кримінальна	750 - 850 євро (рецидив)/ 9	12 днів або штраф 515 євро	-	6 місяців для усіх водіїв / 7 місяців для усіх водіїв
Керування транспортним засобом під дією понад 1,66 до 1,8 проміле в крові	кримінальна	850 - 950 євро (рецидив)/ 9	2 роки та штраф 4 категорії (25 750 євро)	-	7 місяців для усіх водіїв / 8 місяців для усіх водіїв (до 5 років як виключення)
Керування транспортним засобом під дією понад 1,81 до 2 проміле в крові, що спричинило ДТП із тяжкими наслідками	кримінальна	25750 євро/ 9	4 роки (громадські роботи)	за наявності понад 1,5 проміле алкоголю в крові, як виключення	5 років (у випадку рецидиву – 10 років)

Рівень придатності особи для подальшого керування транспортним засобом після вчиненого правопорушення через вживання алкоголю чи наркотиків визначає Центральне бюро водійських прав (CVR)⁴³ шляхом тестування та навчання. Так, порушники зобов'язані пройти курси з підвищення грамотності та безпеки дорожнього руху за власний рахунок (середня вартість триденного курсу – 1000 євро). У випадку відмови водію-порушнику анулюється водійське посвідчення.

Німеччина. Основними нормативно-правовими актами в Німеччині, що регулюють безпеку дорожнього руху та встановлюють правила експлуатації транспортних засобів, є федеральні Закон про дорожній рух (Straßenverkehrsgesetz, StVG⁴⁴) та Правила дорожнього руху (Straßenverkehrs-Ordnung, StVO⁴⁵).

Федеральне міністерство транспорту, будівництва та міського господарства Німеччини прийняло Постанову про Каталог штрафів (Bußgeldkatalog-Verordnung, BKatV)⁴⁶, якою затвердило детальний перелік стягнень за адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху у формі винесення попереджень, накладення фінансових штрафів, заборони керування транспортними засобами (Verordnung über die Erteilung einer Verwarnung, Regelsätze für Geldbußen und die Anordnung eines Fahrverbotes wegen Ordnungswidrigkeiten im Straßenverkehr, BKatV). Цей каталог визначає стандартні розміри штрафів і терміни щодо заборони керування транспортними засобами за різні види адміністративних правопорушень. У каталозі кожному окремому порушенню присвоюється шестизначний номер (TBNr.). Коли йдеться про керування автомобілем у стані алкогольного та/або наркотичного сп'яніння, порушення згідно з § 24a StVG можна знайти в TBNr 424600⁴⁷.

Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння може визнаватися також злочином, із відповідальністю за приписами Кримінального кодексу⁴⁸.

Вид відповідальності (адміністративна чи кримінальна) залежить від показників алкогольного сп'яніння.

Окрім того, враховується досвід керування транспортним засобом. Зокрема, за загальним правилом, допустимий рівень алкоголю в крові 0,5 проміле. Проте, для недосвідчених водіїв (досвід водіння менше 2 років – вважається випробувальним терміном, вік до 21 року) допустимий рівень

⁴³ Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen. URL: <https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/welke-straffen-woorden-gegeven-bij-alcohol-in-het-verkeer>

⁴⁴ Straßenverkehrsgesetz StVG. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stvg/>

⁴⁵ Straßenverkehrs-Ordnung, StVO URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stvo_2013/

⁴⁶ BKatV: Bußgeldkatalog-Verordnung vom 14. März 2013 (BGBl. I S. 498), die zuletzt durch Artikel 1 der Verordnung vom 13. Oktober 2021 (BGBl. I S. 4688) geändert worden ist, abrufbar unter. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bkatv_2013/

⁴⁷ Tatbestandsnummer zu § 24a StVG: Alkohol. URL: <https://www.bussgeldkatalog.org/tatbestandsnummer-24a-stvg/>

⁴⁸ Strafgesetzbuch (StGB). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

алкоголю 0,0 проміле. Аналогічний допустимий рівень алкоголю встановлений і для професійних водіїв, до яких, окрім загальних правил притягнення до відповідальності, може застосовуватися ще й дисциплінарна – звільнення з роботи.

Стаття 24а-2 Закону «Про дорожній рух» закріплює керування транспортним засобом у стані сп'яніння як адміністративне правопорушення. Якщо водій із показником від 0,5 до 1,09 проміле керує транспортним засобом, він вчиняє адміністративне правопорушення через відносну непридатність до керування, але лише якщо він не має ознак сп'яніння та не створює небезпеки для інших або не спричинив аварію. Однак у цьому контексті навіть незначні пошкодження під час паркування можуть кваліфікуватись як ДТП. Із показником від 0,3 проміле теж є загроза відкриття адміністративного / кримінального провадження за створення небезпеки дорожнього руху внаслідок алкогольного сп'яніння, якщо особа порушує ПДР (проїзд на червоне світло, перевищення швидкості, недотримання дистанції тощо). Стаття 25 Закону «Про дорожній рух» передбачає, що штраф може супроводжуватися заборонаю керувати транспортним засобом на строк від одного до трьох місяців.

Якщо є адміністративне правопорушення, то покарання залежить від повторюваності керування в нетверезому стані (Табл. 10):

Табл. 10

Кількість порушень	Розмір штрафу (євро)	Штрафні бали	Заборона на водіння (міс.)
перше порушення	500	2	1
друге порушення	1000	2	3
третє порушення	1500	2	3

Створення небезпеки для інших учасників дорожнього руху або ДТП із понад 0,3 проміле, або керування транспортним засобом із понад 1,09 проміле – є злочином і тягне кримінальну відповідальність (Табл. 11):

Табл. 11

Порушення	Покарання	Штрафні бали	Заборона на водіння
Керування транспортним засобом під дією від 0,3 проміле	Штраф (до 500 євро), залежно від доходів, або позбавлення волі на строк до двох років	3	Позбавлення водійських прав або заборона на керування (від одного до шести місяців)
Наявність алкоголю в крові у кількості більше 1,09 проміле	Штраф (від 500 до 3000 євро), залежно від доходів, або позбавлення волі на строк до п'яти років	3	Позбавлення водійських прав (від шести місяців до п'яти років)

Стаття 315с КК передбачає санкції у вигляді позбавлення волі на строк до двох років або штраф за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, або під впливом інших одурманюючих речовин, якщо таке керування створювало загрозу безпеці людей.

Статтею 316 КК встановлено покарання водія, якщо він не в змозі безпечно керувати транспортним засобом через вживання алкогольних напоїв чи інших одурманюючих речовин – на порушника очікує штраф у розмірі від 500 до 3000 євро, позбавлення права керування на строк до п'яти років, позбавлення волі на строк від одного року до п'яти років, якщо таке керування спричинило тяжкі наслідки.

Згідно зі статтею 323а КК кримінальна відповідальність настає за навмисне або необережне доведення до стану сп'яніння – у такому випадку особі загрожує покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років або штраф. При цьому, якщо наступні протиправні дії скоєні особою в стані обмеженої свідомості через сп'яніння, вона притягається до кримінальної відповідальності лише за статтею 323а КК.

Стаття 69 КК Німеччини передбачає, що кожне з цих трьох кримінальних правопорушень також тягне за собою позбавлення права керування транспортним засобом. Таке вилучення є не кримінальним покаранням, а заходом безпеки, який діє на період від шести місяців до п'яти років. Після закінчення цього терміну особа повинна подати заяву на отримання нового водійського посвідчення та довести, що вона відповідає умовам, необхідним для його отримання.

Суд може накласти заборону на керування транспортними засобами відповідно до статті 44 КК на строк від одного до шести місяців.

Поліція має право здійснювати довільне тестування алкоголю щодо водіїв, підозрюваних у водінні під впливом алкоголю. Процедура перевірки триває кілька секунд. Водій, який відмовляється від тестування на дихання, буде доставлений у відділ поліції для проведення аналізу крові або медичного обстеження. Забір крові не потребує дозволу прокурора чи рішення судді. Опір лікарю чи поліцейському становить окремий вид правопорушення.

Притягнення до адміністративної відповідальності відбувається за правилами Закону про адміністративні правопорушення (OWiG)⁴⁹. Згідно з приписами § 47 цього Закону притягнення до адміністративної відповідальності здійснюється на розсуд органу прокуратури, тобто на підставі матеріалів, наданих поліцією, яка затримала правопорушника / виявила ознаки сп'яніння. Адміністративні матеріали направляються у відділ штрафів відповідного адміністративного органу тієї чи іншої Землі (Landstrafen), що здійснює контроль дорожнього руху (муніципальні служби). Якщо в матеріалах вбачаються ознаки

⁴⁹ Ordnungswidrigkeitengesetz (OWiG). URL: <https://dejure.org/gesetze/OWiG/46.html>

злочину, здійснюється розслідування в загальному порядку і матеріали направляються до суду.

У Німеччині існують три види провадження із застосуванням штрафів: стягнення штрафу на місці вчинення правопорушення; загальне провадження в адміністративно-деліктному процесі; провадження в суді. Перший вид є найбільш спрощеним, адже застосовується за незначні адміністративні правопорушення в разі, якщо санкція не перевищує 35 євро. Його можуть застосовувати посадові особи поліції під час виконання ними своїх службових обов'язків, пов'язаних із виявленням адміністративних правопорушень на місці їх учинення, проте виключно за згодою і визнанням своєї провини особою, котру притягують до адміністративної відповідальності, що позбавляє останню права оскаржити прийняте рішення.

Залежно від обставин справи і рівня алкоголю в крові водія, поліцейський вправі тимчасово вилучити водійські права, скласти протокол і на місці накласти штраф. Ця процедура називається попередженням зі штрафом і застосовується при незначних, безнаслідкових порушеннях, неоспорюваності з боку водія. За попередження зі штрафами до 70 євро в реєстрі водія бали не додаються.

У разі, якщо особа, котру притягують до адміністративної відповідальності, не визнає факт учинення нею адміністративного правопорушення або вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачається застосування штрафу понад 35 євро, поліцейський здійснює загальну процедуру розгляду справ, яка передбачає виклик і заслуховування порушника, свідків, оцінку доказів, проведення експертиз тощо, що завершується прийняттям процесуального документа – постанови про накладення штрафу.

Матеріали передаються до штрафного відділу адміністративного органу Землі, який надсилає водієві повідомлення про штраф, де міститься інформація про суму штрафу й тривалість заборони водіння. В окремих випадках заборона водіння може бути замінена штрафом (якщо правопорушення вчинено вперше), який зазвичай подвоюється. Винні особи повинні або особисто здати свої водійські права до органу, зазначеного в повідомленні про штраф, або надіслати їх поштою. За недотримання цього правила – покарання у виді штрафу або позбавлення волі на строк до одного року. Після завершення терміну заборони керування транспортним засобом особи можуть отримати свої водійські права у відповідному адміністративному органі Землі.

Водій протягом 14 днів вправі надіслати своє заперечення на повідомлення про штраф у письмовій формі відповідальному органу без пояснення причин. Заперечення від імені водія може подати й адвокат. Якщо заперечення не буде отримано органами влади протягом 14 днів, рішення щодо штрафу є юридично обов'язковим. При наявності заперечення справа розглядається судом.

Судовий розгляд відбувається у письмовій або усній (за бажанням обвинуваченого) формі. При усній формі судового провадження участь обвинуваченого є обов'язковою, навіть при представленні його адвокатом, за

виключенням окремих визначених законом випадків. Суддя вправі також викликати свідків, зокрема поліцейських і працівників служби охорони громадського порядку, експертів. Особа може відкликати заперечення на будь-якому етапі судового розгляду до винесення рішення. Відкликаючи заперечення, особа уникає вироку, гіршого за покарання, вказане в повідомленні про штраф.

Прокурор підтримує державне обвинувачення лише в кримінальному провадженні. Відповідно до § 42 Закону про адміністративні правопорушення прокуратура може взяти на себе провадження у справі про адміністративне правопорушення до накладення штрафу, якщо вона переслідує кримінальне правопорушення, пов'язане з адміністративним правопорушенням.

Важливим є правило щодо накладення штрафу: якщо повідомлення про штраф не буде надісланим протягом трьох місяців із моменту призначення судового засідання або шести місяців із дня вчинення адміністративного правопорушення, штраф є недійсним.

Як правило, штраф накладається протягом 4-х–6-ти тижнів із дати правопорушення, а заборона на керування транспортним засобом застосовується протягом 2-х тижнів після повідомлення про її застосування, якщо не подано заперечення на повідомлення про штраф.

У цілому, не враховуючи кримінальних покарань за водіння у стані алкогольного сп'яніння, у Німеччині є чотири види загальних покарань для водіїв: грошові штрафи, штрафні бали, тимчасова заборона на водіння і позбавлення прав. Якщо особа набирає 8 балів (відображається в особовій справі у Фленсбурзі (система штрафів у Німеччині)), водійські права вилучаються, що має наслідком нове їх отримання за встановленими правилами, зокрема й проходження медично-психологічного обстеження (що за статистикою вдається у 60 %). Водійське посвідчення, вилучене на певний період часу, може бути перевидане не раніше ніж за три місяці до закінчення встановленого терміну анулювання, якщо відповідна особа пройшла повторне навчання. При наявності у водійському Фленсбурзі до п'яти балів водій може добровільно відвідати спеціальний семінар в одній із автошкіл (раз на п'ять років), після чого один бал буде погашений. Починаючи від шести балів, це вже неможливо. Ціна такого семінару від 200 до 400 євро⁵⁰. Своєю чергою, тимчасова заборона на водіння накладається додатково до грошових штрафів і балів і діє від одного до трьох місяців. Після закінчення терміну права повертаються автоматично.

Польща. Польське законодавство передбачає два види юридичної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння – адміністративну та кримінальну, критерієм розмежування яких є кількість виявленого алкоголю в крові водія (стан після вживання алкоголю і стан сп'яніння), та визначає заходи державного примусу: штраф, штрафні бали, арешт,

⁵⁰ Fahreignungsseminar zum Punkteabbau: Ablauf, Kosten, Fristen. URL: <https://www.bussgeldkatalog.org/fahreignungsseminar/>

позбавлення волі, позбавлення права керування транспортними засобами, конфіскація авто.

Види стану сп'яніння визначено статтею 46 Закону «Про виховання тверезості і протидії алкоголізму» (O wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmow)⁵¹.

Так, концентрація алкоголю в крові водія або у видихуваному повітрі від 0,2 до 0,5 проміле свідчить про наявність стану після вживання алкоголю та є адміністративним правопорушенням, передбаченим статтями 86, 87 Кодексу Польщі про дрібні правопорушення (Kodeks wykroczeń)⁵². Особа, яка керує транспортним засобом у стані після вживання алкоголю або подібної до нього речовини під час наземного, водного чи повітряного руху, створила загрозу безпеці дорожнього руху, підлягає арешту від 5 до 30 діб або штрафу в розмірі від 50 до 5000 злотих. Окрім штрафу, водію можуть заборонити керування транспортними засобами на строк від 6 місяців до 3 років або застосувати від 10 штрафних балів (сума штрафних балів, при перевищенні якої вилучається посвідчення водія, становить 24 бали протягом року, а для водіїв зі стажем водіння менше ніж 1 рік – 20 балів).

Постановою Уряду Польщі № 1624 «Про оголошення зведеного тексту Прем'єр-міністра про розміри штрафів, що накладаються за окремі види правопорушень» (W sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń)⁵³ передбачено, що у випадку вчинення правопорушення, передбаченого § 2 статті 86 Кодексу про дрібні правопорушення, розмір призначеного штрафу збільшується на суму від 300 до 500 злотих.

У випадку, коли вміст алкоголю в організмі становить або призводить до концентрації в крові понад 0,5 проміле або у видихуваному повітрі понад 0,25 мг на 1 дм куб., має місце стан сп'яніння, який кваліфікується як злочин за статтею 178а Кримінального кодексу Польщі (Kodeks karny)⁵⁴. Зокрема, покарання у виді позбавлення волі на строк до 3 років передбачено за керування транспортним засобом у наземному, водному, повітряному русі, будучи у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних препаратів. За рецидив п'яного керування розмір покарання збільшується до 5 років позбавлення волі. Відповідно до статті 42 § 2 Кримінального кодексу заборона керувати будь-якими транспортними засобами або транспортними засобами певного типу на строк не менше 3 років є обов'язковим додатковим покаранням.

⁵¹ O wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmow. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820350230/U/D19820230Lj.pdf>

⁵² Kodeks wykroczeń. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-wykroczen>

⁵³ W sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń. URL: <https://dziennikustaw.gov.pl/D2013000162401.pdf>

⁵⁴ Kodeks karny. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

Окрім того, за керування автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, залежно від загроз та наслідків такого керування, водія можуть оштрафувати на суму від 5000 до 60000 злотих, які необхідно сплатити до Фонду допомоги потерпілим і постпенітенціарної допомоги.

Як правило, на водія, який вперше затриманий за кримінально-каране водіння в нетверезому стані, поліція накладає 15 штрафних балів. При повторній фіксації факту перебування за кермом у стані алкогольного сп'яніння застосовується штраф у розмірі до 10 000 злотих та позбавлення волі до 5 років. Після третього разу водія позбавляють водійських прав довічно.

За вчинення у стані сп'яніння ДТП без смертельних наслідків передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до 5 років, із позбавленням права керування на строк від 3 до 15 років і штрафом у розмірі від 10 000 до 60000 злотих.

Якщо наслідком такого ДТП є смерть особи або тяжкі тілесні ушкодження, водієві загрожує до 12 років позбавлення волі без можливості умовно-дострокового звільнення або умовного відстрочення, штраф у розмірі від 10 000 до 60 000 злотих та позбавлення права керування транспортним засобом на строк до 15 років або довічно (Табл. 12).

Табл. 12

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф / штрафні бали	Позбавлення волі / арешт	Конфіскація авто	Заборона керування
Керування транспортним засобом під дією від 0,2 до 0,5 проміле	адміністративна	від 50 до 5 000 злотих/ 10	від 5 до 30 діб	за наявності 1 проміле алкоголю в крові	від 6 місяців до 3 років
Керування транспортним засобом під дією понад 0,5 проміле	кримінальна	від 5000 до 60000 злотих/ 15	від 3 до 5 років	за наявності 1 проміле алкоголю в крові	від 3 до 15 років
Керування транспортним засобом під дією понад 0,5 проміле, що спричинило ДТП з тяжкими наслідками	кримінальна	від 10000 до 60000 злотих/ 15	до 12 років	за наявності 1,5 проміле алкоголю в крові (обов'язково)	до 15 років або довічно

Варто зазначити, що 14 березня 2024 року набули чинності зміни про доповнення КК статтею 44b, якою запроваджено підстави обов'язкової

конфіскації автомобіля (або сплату його вартості, еквівалентної ринковій ціні транспортного засобу в ситуаціях, коли водій не є власником (авто в лізингу або в оренді)), якщо особа керує транспортним засобом із вмістом алкоголю в крові не менше 1,5 проміле.

Також нові правила передбачають конфіскацію автомобіля або сплату його вартості, якщо водій із вмістом алкоголю в організмі не менше 1 проміле вчинив ДТП, наслідком якого стали шкода здоров'ю або смерть людини.

У випадку, коли транспортний засіб не може бути його власністю, а особа виконує професійну або підприємницьку діяльність для роботодавця, яка полягає в керуванні транспортним засобом, конфіскація не застосовується, а суд присуджує компенсацію в розмірі від 5000 до 100 000 злотих до Фонду допомоги потерпілим і постпенітенціарної допомоги.

Відповідно до статті 44b § 5 КК конфіскація автомобіля та конфіскація еквівалентної вартості транспортного засобу не застосовуються, якщо це неможливо або недоцільно через його знищення або значне пошкодження винним.

Відповідно до пунктів 3, 8 частини другої статті 129 Закону про дорожній рух (Prawo o ruchu drogowy)⁵⁵ право вимагати від водія пройти тест на визначення вмісту алкоголю в крові належить поліцейським, які здійснюють контроль безпеки та порядку руху на дорогах. Рішення про позбавлення водійських прав у справах про керування транспортними засобами у стані сп'яніння приймає прокурор (до моменту, поки справа не передана до суду) або суд у термін до 14 днів з дати отримання інформації (протоколу) про вилучення посвідчення водія (стаття 137 Закону про дорожній рух).

Якщо водійське посвідчення було вилучено за водіння у стані алкогольного сп'яніння на термін менше року, необхідно пройти психологічні та медичні тести за направленням Департаменту транспорту. Також необхідним буде курс перевиховання з питань алкогольної та наркотичної залежності.

Після вилучення водійського посвідчення на термін більше року водій повторно складає екзамен (теоретичну та практичну частину), у разі успішного складання штрафні бали анулюються, а посвідчення повертається. Якщо штрафні бали набрав водій-початківець або досвідчений водій не зміг повторно скласти екзамен, обов'язково потрібно пройти курси водіїв для подальшого допуску до екзамену. При цьому у водіїв є можливість частково «списати» штрафні бали шляхом проходження відповідного навчання. Наприклад, після курсу з безпеки руху при регіональному центрі дорожнього руху, що складається з 6 лекцій (приблизна вартість участі – 77 євро), водію списують 6 штрафних балів. Таке навчання можна проходити не частіше, ніж один раз на пів року.

⁵⁵ Prawo o ruchu drogowy. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970980602/U/D19970602Lj.pdf>

Франція. Підстави адміністративної і кримінальної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння встановлені в Дорожньому кодексі Франції⁵⁶ та розмежовуються залежно від рівня виявленого в крові особи алкоголю. Так, керування транспортним засобом, якщо вміст алкоголю в крові водія становить до 0,5 проміле (0,25 проміле у видихуваному повітрі), є адміністративним правопорушенням, що карається штрафом у розмірі від 135 до 750 євро і 6 штрафними балами. Також може бути застосовано примусове знерухомлення транспортного засобу. Додатковими заходами примусу є: 1) призупинення дії водійського посвідчення на строк до трьох років; 2) заборона керування транспортним засобом, не обладнаним пристроєм, що не допускає запуск двигуна транспортного засобу без попереднього проходження перевірки стану водія через алкотестер (далі – система EAD) строком до трьох років.

Аналогічні покарання передбачено у випадках, коли кількість алкоголю в крові не більше 0,2 проміле (0,1 проміле у видихуваному повітрі) для осіб: 1) які керують громадським транспортом; 2) які отримали посвідчення водія, що видано вперше; 3) які навчаються водінню транспортного засобу; 4) які мають право на керування виключно транспортними засобами, обладнаними системою EAD (стаття R234-1 Кодексу). Відповідно до статті R325-2 Кодексу знерухомлення визначається як покладений на водія або власника транспортного засобу обов'язок залишити транспортний засіб на місці вчинення правопорушення чи поблизу нього, дотримуючись правил паркування.

Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння є кримінальним проступком, якщо вміст алкоголю в крові особи становить від 0,8 проміле (0,4 проміле у видихуваному повітрі), та карається позбавленням волі на строк два роки, штрафом у розмірі 4 500 євро і зняттям 6 балів із водійського посвідчення.

Додатковими примусовими заходами за такі діяння є: 1) призупинення дії посвідчення водія на строк до трьох років; 2) позбавлення водійських прав строком до трьох років; 3) громадські роботи; 4) штрафи-дні; 5) заборона керування певними видами наземного транспорту, у тому числі тими, для керування яких не потрібне водійське посвідчення, на строк до п'яти років; 6) зобов'язання пройти за власний рахунок курс підвищення обізнаності з питань безпеки дорожнього руху; 7) заборона керування транспортним засобом, не обладнаним системою EAD, на строк до п'яти років; 8) конфіскація транспортного засобу в разі, якщо особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, є його власником (стаття L234-2 Кодексу).

Відповідно до статті 131-5 Кримінального кодексу Франції⁵⁷ покарання у виді штрафу-дня полягає у сплаті засудженим до Казначейства суми коштів,

⁵⁶ Code de la route. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074228/

⁵⁷ Code pénal. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/

загальний розмір якої визначається суддею як щоденний внесок протягом певної кількості днів.

Порушення заборони на керування транспортним засобом, не обладнаним системою EAD, передбачає покарання у виді двох років позбавлення волі та штраф у розмірі 4 500 євро, а також такі додаткові покарання: 1) заборона керування певними наземними транспортними засобами, у тому числі тими, для керування яких не потрібне водійське посвідчення, на строк до п'яти років; 2) позбавлення водійських прав строком до трьох років; 3) громадські роботи. За рецидив такого діяння судом може бути призначено покарання у вигляді конфіскації транспортного засобу в разі, якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, є його власником (стаття L234-16 Дорожнього кодексу).

За повторне керування транспортними засобами у стані сп'яніння при вмісті алкоголю 0,8 проміле і вище порушнику загрожує: 1) обов'язкова конфіскація транспортного засобу (якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, є його власником); 2) знерухомилення транспортного засобу на строк до одного року (якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, є його власником); 3) позбавлення водійських прав із заборонаю керування транспортним засобом, який не обладнаний системою EAD, строком до трьох років, починаючи з дати отримання нового водійського посвідчення. Така заборона не застосовується, якщо нове водійське посвідчення було отримане більше, ніж через три роки після позбавлення водійських прав (статті L234-12, L234-13).

Якщо водій із вмістом від 0,5 проміле алкоголю в крові вчиняє ДТП, покарання є ще більш суворим. Так, у випадку повної втрати працездатності потерпілого від ДТП на строк понад три місяці, водію може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк п'ять років та штрафу до 75 000 євро. За наявності двох і більше обтяжуючих обставин покарання може бути збільшене до семи років позбавлення волі та штрафу в розмірі 100 000 євро (стаття 222-19-1 КК). Обов'язковими додатковими покараннями є зняття 6 балів із водійського посвідчення, призупинення дії водійського посвідчення до п'яти років або позбавлення водійських прав строком до десяти років, а також знерухомилення чи конфіскація транспортного засобу⁵⁸.

Якщо наслідком ДТП є загибель особи, водієві загрожує покарання у виді позбавлення волі на строк до семи років, штраф до 100 000 євро. У випадку наявності двох або більше обтяжуючих обставин покарання збільшується до десяти років позбавлення волі та штрафу в розмірі 150 000 євро (стаття 221-6-1 КК Франції). Обов'язковими покараннями також є позбавлення водійських прав

⁵⁸ Alcool au volant: la réglementation. URL: <https://www.securite-routiere.gouv.fr/reglementation-liee-aux-risques/reglementation-de-lalcool-au-volant>

строком до десяти років⁵⁹, зняття 6 балів із водійського посвідчення⁶⁰ і конфіскація транспортного засобу⁶¹ (Табл. 13).

Табл. 13

Зміст правопорушення	Вид відповідальності	Штраф / штрафні бали	Позбавлення волі / арешт	Конфіскація авто	Заборона керування
Керування транспортним засобом під дією від 0,5 до 0,79 проміле в крові (від 0,2 до 0,79 проміле в крові для окремої категорії осіб)	адміністративна	від 135 до 750 євро / 6	-	-	- до 3 років (транспортними засобами, не обладнаними системою EAD)
Керування транспортним засобом під дією від 0,8 проміле в крові	кримінальна	4 500 євро / 6	2 роки	у разі, якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, є власником транспортного засобу	- до 3 років; - до 5 років (певними наземними транспортними засобами, у тому числі тими, для керування яких не потрібне водійське посвідчення) - до 5 років (транспортними засобами, не обладнаними системою EAD)
Керування транспортним засобом під дією від 0,5	кримінальна	від 75 000 до 150 000 євро / 6	від 5 до 10 років	+	до 10 років

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ L'Homicide involontaire. URL: <https://www.kl-avocats.fr/domaines-dinterventions/autre-delit-routier/lhomicide-involontaire/>

⁶¹ Confiscation du véhicule. URL: <https://www.securite-routiere.gouv.fr/reglementation-liee-aux-modes-de-deplacements/sanctions-relatives-aux-vehicules/confiscation-du>

проміле в крові, що спричинило ДТП із тяжкими наслідками					
---	--	--	--	--	--

Поліція або жандарми можуть вилучити водійське посвідчення, коли перевірка чи поведінка водія дає підстави вважати, що він керує транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, або якщо водій відмовляється пройти перевірку на стан алкогольного сп'яніння за допомогою спеціального обладнання. Такому водієві видається повідомлення про вилучення водійського посвідчення, що позбавляє його права керування транспортним засобом. На час вилучення водійського посвідчення транспортний засіб може бути знерухомлений. Вилучення водійського посвідчення є тимчасовим заходом, який триває не більше 72 годин (у випадку здійснення перевірки водія шляхом здачі аналізу крові на стан алкогольного сп'яніння – не більше 120 годин), про застосування якого обов'язково повідомляють префекта і прокурора. Якщо відповідний строк закінчується до моменту прийняття префектом або прокурором рішення, водійське посвідчення повертається водієві префектурою рекомендованим листом із повідомленням про вручення. У випадку підтвердження керування водієм транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння чи відмови водія від проходження перевірки на рівень алкоголю в крові, префект може видати наказ про призупинення дії водійського посвідчення – *адміністративне призупинення*. Після прийняття префектом рішення протягом 72 або 120 годин водій отримує повідомлення про таке рішення рекомендованим листом із повідомленням про вручення, а водійське посвідчення зберігається у префектурі. Період адміністративного призупинення починається з дня, коли водійське посвідчення надано префектурі. Якщо судове рішення приймається до закінчення терміну адміністративного призупинення, таке судове рішення автоматично його замінює. Альтернативою призупинення водійського посвідчення є прийняття рішення щодо керування транспортним засобом, обладнаним системою EAD⁶².

Іншою формою призупинення водійського посвідчення є *судове призупинення*, якому може передувати або не передувати адміністративне. Водія викликають на засідання поліцейського суду або кримінального суду (залежно від тяжкості правопорушення). Зокрема, поліцейський суд займається розглядом адміністративних правопорушень. У найбільш простих справах прокурор може прийняти рішення про провадження без судового розгляду у формі

⁶² Les sanctions des droits à conduire Les sanctions des droits à conduire. URL: <https://www.loir-et-cher.gouv.fr/index.php/contenu/telechargement/25771/160762/file/Droits+C3%A0+conduire+toutes+les+Sanctions.pdf>

кримінального наказу. Справи, що мають більш складний характер, можуть розглядатися поліцейським судом у звичайному режимі⁶³.

Кримінальний суд розглядає справи щодо кримінальних правопорушень⁶⁴. Таким чином, коли керування у стані сп'яніння є кримінальним правопорушенням, вирішення справи може здійснюватися в таких формах:

1) класичній, що передбачає переслідування прокурором справи у Кримінальному суді;

2) спрощеній, під час якої особу, що вчинила кримінальне правопорушення, не викликають до Кримінального суду, судовий розгляд не здійснюється і суддя одноосібно приймає рішення у справі на основі інформації, наданої прокурором;

3) альтернативній, що може реалізуватися шляхом:

- врегулювання справи між особою та прокурором, де за пропозицією прокурора особа погоджується (або відмовляється) відбути певні види покарання в обмін на визнання вини;

- явки з повинною, що передбачає визнання (або відмову від визнання) особою своєї вини в обмін на прийняття певних обмежених покарань, запропонованих прокурором⁶⁵.

Відмінність між двома альтернативними способами полягає в тому, що за результатами врегулювання справи між особою і прокурором судові рішення не виносяться. У випадку явки особи з повинною участь у судовому процесі адвоката є обов'язковою⁶⁶.

Строк притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення та кримінальні проступки передбачений Кримінальним процесуальним кодексом Франції⁶⁷. Так, для адміністративних правопорушень встановлено строк притягнення до відповідальності один рік, для кримінальних проступків – шість років (статті 8, 9 КПК).

Висновки.

Міжнародні стандарти безпеки дорожнього руху й національне законодавство кожної з держав, що розглядалися, встановлюють вимоги щодо здатності водія керувати транспортними засобами, пов'язуючи їх із показником допустимого рівня вмісту алкоголю в крові. Так, у Польщі та Латвії заборонено керування автомобілем при вмісті алкоголю 0,20 г/л крові і вище; в Італії, Нідерландах, Німеччині, Литві, Франції забороняють водіння при рівні алкоголю в крові, який вище або дорівнює 0,50 г/л крові, у Великій Британії – 0,80 г/л.

⁶³ Déroulement de la procédure devant le tribunal de police. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1457>

⁶⁴ Déroulement d'une affaire devant le tribunal correctionnel. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1485>

⁶⁵ L'alcoolémie délictuelle : nos recours. URL: <https://www.franck-cohen-avocat.fr/delit-permis/alcool/delit.html>

⁶⁶ La Comparation sur Reconnaissance Préalable de Culpabilité (CRPC). URL: <https://www.franck-cohen-avocat.fr/guide/procedures/crpc.html>

⁶⁷ Code de procédure pénale. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/2024-02-05

За керування транспортними засобами у стані сп'яніння передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність, яка диференціюється залежно від рівня виявленого алкоголю у крові та тяжкості спричинених наслідків.

Заходами державного примусу, притаманними законодавству кожної з проаналізованих держав, є штраф, заборона керування транспортним засобом (позбавлення водійських прав), позбавлення волі. Громадські роботи як вид покарання передбачені в Італії, Нідерландах, Франції. Довічне позбавлення волі є виключною мірою покарання, передбаченою за керування транспортними засобами у стані сп'яніння, що спричинило ДТП зі смертельними наслідками (Велика Британія, Італія, Польща).

В усіх розглянутих країнах існує система обов'язкових штрафних балів, яка передбачає нарахування (Велика Британія, Латвія) або зняття балів (Польща, Франція) за порушення Правил дорожнього руху загалом та за керування у стані сп'яніння, зокрема. Якщо водій набирає певну кількість балів або вичерпує ліміт балів, у нього вилучають права й тимчасово або постійно позбавляють права керувати транспортним засобом.

Конфіскація транспортного засобу (або сплата його вартості, еквівалентної ринковій ціні в ситуаціях, коли водій не є власником) за керування у стані сп'яніння не менше 1,5 проміле є обов'язковою лише в Польщі. В інших державах (Німеччина, Франція, Італія) така конфіскація застосовується на розсуд суду у виключних випадках (стан сп'яніння, повторність, тяжкість наслідків тощо).

В окремих країнах (Італія, Польща, Франція) ефективним заходом запобігання керуванню транспортним засобом у стані сп'яніння є використання технічного обладнання, яке зобов'язує водія щоразу проходити дихальний алкотест, перш ніж почати користуватися автомобілем («алкозамок»). Якщо тест не пройдено, система не дозволяє запустити двигун автомобіля. Суд може заборонити керування транспортним засобом, не обладнаним пристроєм, що не допускає запуск двигуна транспортного засобу без попереднього проходження перевірки стану водія через алкотестер, з урахуванням стану сп'яніння, повторності правопорушення. Таке обладнання встановлюється коштом водія.

У більшості країн (Італія, Литва, Латвія, Німеччина, Польща) повноваження прокурора мають загальний характер і стосуються обов'язкової участі під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Широкі повноваження прокурора щодо справ про вчинення проступку у виді керування транспортним засобом у стані сп'яніння передбачено законодавством Нідерландів.

Узагальнений досвід правового регулювання відповідальності водіїв за керування транспортними засобами у стані сп'яніння засвідчує підвищену увагу європейської спільноти до питань законодавчого забезпечення безпеки дорожнього руху.

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*